

BİREYSEL BAŞVURUNUN İNCELENMESİ SONUCU VERİLEN KARAR TÜRLERİ İLE 2012 YILINDA İDARİ YARGI ALANINDA YAPILAN BİREYSEL BAŞVURULARDA VERİLEN KARARLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Types of Judgement Rendered as a Result of Examination of Individual Application and Assessment of the Judgements Rendered in Individual Applications Lodged in the Field of Administrative Judiciary in 2012)

İbrahim ÇINAR¹

ÖZ

Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen başvurularda ilk kararlar 2012 yılında verilmeye başlanmış ve öncelikle içtihat birliğinin sağlanması bakımından Bölümler tarafından ilkesel nitelikte kararlar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında Bölümler tarafından verdiği kararların çoğu kabul edilemezlik nedenlerine ilişkindir. Bölümler tarafından karar verilen konulara ilişkin emsal başvurular da Komisyonlar tarafından karara bağlanmıştır. Bununla birlikte kabul edilebilir bulunan başvurularda bölümler tarafından yapılan inceleme sonucu bir hakkın ihlal edildiğine veya edilmediğine dair kararlar da verilmiştir. Bireysel başvurunun ön incelemesi sonucunda da ayırma, birleştirme ve kayıt kapatma gibi idari kararların yanı sıra başvuru formu ve eklerinin mevzuatta belirtilen şartları taşımadığının tespiti üzerine başvurulara gönderilen eksiklik yazısı üzerine verilen kesin süre içerisinde eksikliklerin hiç giderilmediği veya eksikliklerin tümünün tamamlanmadığı ya da istenilen belgelerin yöntemine aykırı bir şekilde mahkemeye gönderildiğinin tespiti halinde idari ret kararları verilmiştir. Yine başvurunun süresinde yapılmadığının tespiti halinde de başvuru idari ret kararı verilerek reddedilmiştir.

Bu çalışmada, öncelikle bireysel başvuru sistemi, başvuruların kayda alınma ve inceleme usulüne yer verildikten sonra, yapılan başvurularda verilen kararların türleri ve hangi hukuki birimler tarafından verildiği, esas incelemesine geçen dosyalarda verilen kararlar ve belirlenen ilkeler

¹ Anayasa Mahkemesi Raportörü, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, ibrahim.cinar@anayasa.gov.tr.

ile kararların sonuçları gibi konularda değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Bireysel Başvuru Kararları, İdari Yargı.

ABSTRACT

The first judgments for the applications reviewed by Constitutional Court came in 2012 and these initial judgments were leading judgments given by the Sections to establish the unity of case-law. Most of the judgments given by the Sections for the individual applications to the Constitutional Court are related to the grounds of inadmissibility. The applications which are similar to the leading judgments given by the Sections are concluded by the Commissions. However, if an application is declared admissible, then the review on the merits of the application is carried out by the Sections and it is decided whether a right is violated or not. In the preliminary review of the individual applications, such administrative decisions as separation, joinder of applications and strike off decisions have been given. If it is identified that the application form and its appendices do not bear the conditions set out in the relevant legislation and that such deficiencies are not completed within the time limit specified in the notification sent to the applicants or if the documents requested are not provided in proper method to the Court, then such applications are declared inadmissible on administrative grounds. Similarly, if it is identified that the application is not lodged in due time period, then the application is declared inadmissible on administrative grounds.

This study first introduces the individual application system briefly and examines the procedures of registry and review of the application, and then makes an assessment of types of judgments and which units of the Court give such judgments, the judgments given and principles established in the result of the review on merits of the applications as well as the outcomes of these judgments.

Key Words: Individual Application to the Constitutional Court, Individual Application Judgments, Administrative Judiciary.

GİRİŞ

Bilindiği üzere 2010 yılında yapılan halkoylaması sonucu kabul edilen 7 Mayıs 2010 tarihli ve 5892 sayılı Kanun ile Anayasamızda yapılan değişiklikle bireysel başvuru sistemi hukuk sistemimizde yerini almış ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvurular 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren yapılmaya başlamıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen başvurularda ilk kararlar 2012 yılında verilmeye başlanmış ve öncelikle içtihat birliğinin sağlanması bakımından Bölümler tarafından ilkesel nitelikte kararlar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında Bölümler tarafından verdiği kararların çoğu kabul edilemezlik nedenlerine ilişkindir. Bölümler tarafından karar verilen konulara ilişkin emsal başvurular da Komisyonlar tarafından karara bağlanmıştır. Bununla birlikte kabul edilebilir bulunan başvurularda bölümler tarafından yapılan inceleme sonucu bir hakkın ihlal edildiğine veya edilmediğine dair kararlar da verilmiştir. Bireysel başvurunun ön incelemesi sonucunda da ayırma, birleştirme ve kayıt kapatma gibi idari kararların yanı sıra başvuru formu ve eklerinin mevzuatta belirtilen şartları taşımadığının tespiti üzerine başvurulara gönderilen eksiklik yazısı üzerine verilen kesin süre içerisinde eksikliklerin hiç giderilmediği veya eksikliklerin tümünün tamamlanmadığı ya da istenilen belgelerin yöntemine aykırı bir şekilde mahkemeye gönderildiği tespit halinde idari ret kararları verilmiştir. Yine başvurunun süresinde yapılmadığının saptanması halinde de başvuru idari ret kararı verilerek reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurular daha sonra yapılacak başvuruların habercileridir. Bu nedenle başvuruların niceliği ve niteliği ile başvuru sahiplerinin hangi konularda ihlal iddialarında bulunduğu görülerek önlem alınabilmesi için önemli bilgiler içermektedir. Bununla birlikte Mahkemece öncelikle bu başvuruların incelenmesi sonucu karar vermesi nedeniyle insan hakları ihlalleri konusunda sorunlu alanların tespiti bakımından da değerli doneler taşımaktadır. Bu dönemde yapılan başvuruların bu özellikleri ve diğer dönemlere göre sayıca az olması nedeniyle bu çalışmada Anayasa Mahkemesince 2012 yılında yapılan başvurularda idari yargı alanında yapılan başvurularda verilen kararlar irdelenmiştir.

Bu çalışmada, öncelikle bireysel başvuru sistemi, başvuruların kayda alınma ve inceleme usulüne yer verildikten sonra, yapılan başvurularda verilen kararların türleri ve hangi hukuki birimler tarafından verildiği, esas incelemesine geçen dosyalarda verilen kararlar ve belirlenen ilkeler ile kararların sonuçları gibi konularda değerlendirmeler yapılacaktır.

I- BİREYSEL BAŞVURU SİSTEMİ

1.1. BİREYSEL BAŞVURU

Türkiye’de insan hakları alanında yaşanan ihlallerinin önlenmesi bakımından 1987 yılından bu yana reform niteliğinde gelişmeler yaşanmıştır. Bu kapsamda 1949 yılında Avrupa Konseyi’ne üyelik ile başlayan süreç; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yargı yetkisinin tanınması

1990 yılında tanınması, daha sonra mahkeme içtihadının iç hukuka yansıtılması amacıyla 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliği ve ihlalleri önleyici yasal düzenlemelerle devam etmiştir.

Ülkemizde özellikle 2010 yılında hakları ihlal edilen bireylerin başvurabilecekleri hukuk yolları önemli ölçüde genişletilmiştir. Bu kapsamda Anayasa'da yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmış ve iç hukukumuzda bu sistemi destekleyici başvuru mekanizmaları oluşturulmuştur.

Bireysel başvuru; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Anayasa'mızda korunan bir hakkın, kamu gücünün işlem, eylem ya da eylemsizliği nedeniyle ihlal edilmesi sonucu, kişi veya kişi topluluklarının bu ihlalin giderilmesi için hukukta öngörülen ve tüketilmesi gereken bütün başvuru yolları denenip sonuç alınamaması halinde Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmak suretiyle kullanılması gereken istisnai bir hak arama yoludur.

1.2. BİREYSEL BAŞVURUNUN YAPILMA USULÜ

Bireysel başvurunun usul kanunları ile düzenlenen olağan ve olağüstü kanun yollarından farklı ve kendine has birtakım özellikleri vardır². Bireysel başvuru, Anayasal düzeyde yeni bir yargılama şekli olarak ulusal hukuka dâhil edilmiş olup, bu başvuru usulünün kabul edilmesinin temel amacı, insan hak ve özgürlük ihlallerinin iç hukukta ortadan kaldırılması, hak ve özgürlüklerin ulusal seviyede hayata geçirilmesi ve korunmasıdır³.

Bireysel başvuru sisteminin uygulandığı bütün ülkelerde, başvurular şekil şartlarına bağlanmıştır⁴. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM), her başvurucunun kendi ülkesindeki hukuki yolları tüketirken oradaki şekil şartlarına uyması gerektiğini benimsemektedir. Örneğin dilekçesi iç hukuktaki şekil şartlarını yerine getirmediği için reddedilen bir başvurucu AİHM tarafından iç hukuk yollarını usulüne uygun olarak tüketmemiş sayılmaktadır⁵.

Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurularda da 6216 sayılı

2 Bireysel başvurunun kayda alınması ve ön incelemesi konusunda kapsamlı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, Sinan ÇINAR, *Bireysel Başvurunun Ön İnceleme Usulü, Bireysel Başvuru Bürosunun Çalışma Sistemi ile Bu Aşamada Verilen İdari Ret Kararlarının Nitelikleri ve İtiraz Aşamaları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Zehra Ayla PERKTAŞ, Özel Sayısı, Ankara-2014, s.263- 310.

3 M.Yavuz SABUNCU, Selin ESEN ARNWINE, "Türkiye İçin Anayasa Şikâyeti Modeli Türkiye'de Bireysel Başvuru Yolu", *Anayasa Yargısı*, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Sayı:21, s.230.

4 Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız Ebru KARAMAN, *Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu*, XII Levha Yayınları, İstanbul- 2013, s.234- 236.

5 Recep KAPLAN, "Bireysel Başvuruda Dava Açan Belgeyle Bağlılık", *Bireysel Başvuru İncelemeleri 1*, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013, s.13.

Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü ile belirlenen kendine özgü bir takım şekil şartları yer almaktadır. Bu nedenle bireysel başvurunun esas yönünden incelenebilmesi için ilgili mevzuat ile belirlenen şekil şartlarına uygun olarak başvuru yapılması gerekmektedir. Örneğin başvuru formunun usulüne uygun bir şekilde doldurulması ve forma başvuru ile ilgili bütün belgelerin asıl ya da onaylı suretlerinin eklenmesi gibi bir dizi usul kurallarına riayet edilerek başvuru yapılması gerekir.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kural olarak Mahkeme internet sitesi ve İçtüzük ekinde yayımlanan başvuru formu örneği doldurulmak suretiyle yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü⁶'nün 59. maddesinde bireysel başvuru formu ve ekleri ile ilgili genel açıklamalara yer verilmiş, formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler belirlenmiştir. İçtüzük ile belirlenen ilke ve açıklamalara uygun olarak tanzim edilmiş başvuru formu örneği ayrıca İçtüzük'e eklenmiştir.

Bireysel başvuru mekanizmasının hukuk sistemimizde yeni bir hak arama yolu olduğu dikkate alınarak örnek başvuru formu ve başvuru formunun ne şekilde doldurulacağına dair ayrıntılı açıklamaların yapıldığı başvuru kılavuzu, Anayasa Mahkemesi resmi internet sitesinde⁷ yayımlanmıştır. Ayrıca form ve kılavuzun bütün adliye ve ceza infaz kurumlarına dağıtımını gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte, başvuru formunun forma ulaşmada sorun yaşamaması durumunda, başvuruculara formda bulunması gereken bütün bilgileri içeren ve aynı formatta olan bir dilekçe ile de başvuru yapılmasına imkân tanınmıştır.

Başvuru formunun, resmi dilde, okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerecek şekilde doldurulması gerekmektedir. Mahkemeye, başvuru formu ve eklerinin aslı ya da tasdikli bir örneğinin gönderilmesi yeterlidir.

Bireysel başvuru formunun her bölümünün özenle doldurulması, özellikle başvuru formu doldurulmadan önce mutlaka başvuru formunun nasıl doldurulması gerektiğine ilişkin bilgiler içeren başvuru kılavuzunun okunması gerekir⁸.

Başvurucu vekil ile temsil ediliyor ise noterde tanzim edilmiş vekâletnamenin ibrazı gerekir. Dava takibine ilişkin noter onaylı genel vekâletna-

6 12/7/2012 tarihli ve 28351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. <http://www.anayasa.gov.tr/Mevzuat/IcTuzuk/>

7 http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/b_b.pdf.

8 Başvuru formunun doldurulmasında yapılan hata ve eksikliklere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler, **HUKAB Dergisi**, Ocak-Mart 2013, Sayı:4, s.32-35.

me örneği eklenmesi yeterli olup bireysel başvuru yapılmasına ilişkin özel vekâletname talep edilmemektedir⁹. Diğer taraftan vekâletnameye cari yıl baro pulunun yapıştırılması, vekâletname örneği eklenmiş ise her örnek için vekâlet harcı ödenerek harç makbuzunun forma eklenmesi gerekir.

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru harca tabi tutulmuştur. Bu nedenle, harcın ödendiğine dair makbuzun da forma eklenmesi gerekir. Başvuru harcının Maliye Bakanlığı veznelerine yatırılması gerektiğinden başvuru harcının posta idarelerine posta havalesi ile para yatırmaları, harç ödeme yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.

2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'na bağlı (I) sayılı tarifenin A) "*Mahkeme Harçları*" başlıklı bölümünün ilk cümlesinde 2011 yılında 150,00-TL olarak belirlenen bireysel başvuru harcı, yeniden değerlendirme oranında her yıl yeniden tespit edilmektedir¹⁰.

6216 sayılı Kanun ve İçtüzükte bireysel başvuru harcını ödeme gücü olmayan başvuru sahiplerinin yararlanabilecekleri bir adli yardım sistemi öngörülmemiş, ancak adli yardım taleplerinin genel hükümlere göre inceleneceği belirtilmiştir¹¹. Yargılama giderlerine ilişkin adli yardım ile ilgili genel düzenlemelere ise, 6100 sayılı Hukuk Mahkemeleri Kanunu'nun 334 ilâ 340. maddelerinde yer verilmiştir¹².

Başvurucunun, yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin resmi kurumlardan alınmış belgelerden (fakirlik ilmhberi, SGK kaydının olmadığına dair belgeler ile mal varlığı olmadığına dair kayıt belgeleri vb.) forma eklenmesi gerekir. Ceza infaz kurumlarında hükümlü veya tutuklu olarak kalan başvuru sahiplerinin mali durumuna ilişkin belgelerin ilgili ceza infaz kurumundan alınması da mümkündür.

Başvuru sahipleri bireysel başvuru konusu nihai karar ya da işlemin tarih ve sayısını formun üçüncü bölümünde açık bir şekilde belirtmeli, başvuruya konu bütün Mahkeme kararları veya işlemleri forma eklenmelidirler.

9 Aksı yöndeki görüş için bkz. Leyla Nur ODUNCU, "*Bireysel Başvurunun Kanun Yolu İçin Dava Vekâletnamesindeki Özel Yetkinin Yer Alması Zorunluluğu*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII., Sayı:7, Ankara-2014, s.209-241.

10 Bireysel başvuru harcı 2012 yılında 172,50-TL, 2013 yılında 198,35-TL ve 2014 yılında 206,10-TL ve 2015 yılında da 226,90 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

11 Abdullah ÇELİK, *Bireysel Başvuru Kapsamında "Adli Yardım"*, **Bireysel Başvuru İncelemeleri 1**, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013, s.89.

12 Bireysel Başvuruda Adli Yardım konusunda detaylı bilgi için bkz. Hüseyin EKİNCİ, "*Mahkemeye Erişim Hakkı Bağlamında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Harcı ve Adli Yardım*", **Haşım KILIÇ'a Armağan**, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015, s. 1372- 1423.

Yine başvuru konusu nihai karar veya işlem tebliğ edilmişse tebellüğ belgesi, öğrenme üzerine başvuru yapılmış ise öğrenme tarihini gösteren belgenin (müddetname, çağrı mektubu, yakalama müzekkeresi, cezaevine girdiği tarihi gösterir hükümlü-tutuklu bilgi cetveli, internet çıktısı vb.) forma eklenmesi gerekir.

Başvurucuların tazminat talebi varsa uğranılan zararın miktarı ile maddi tazminatın dayanaklarına ilişkin belgeler ve başvuru süresinde yapılamamışsa mazereti ispatlayan belgelerin forma eklenmesi icap eder. Son olarak, başvuruya dayanak bütün belgelerin asılları ya da onaylı örneklerinin forma eklenmesi gerekmektedir.

1.3. BAŞVURULARIN KAYDA ALINMASI

Başvuru formu ve ekindeki belgelerin bizzat Anayasa Mahkemesine teslim edilmesi durumunda, bireysel başvuru bürosu tarafından evrakların kaydı yapılır. Başvuru harcı ödenmemiş ise harç tahsil işlemleri yapılır ve harç makbuzunun bir örneği dosyaya eklenir, diğer örneği başvurucuya verilir.

Başvurunun kayda alınması sırasında sistem tarafından başvuruya otomatik olarak başvuru numarası verilir. Ayrıca, bu aşamada başvuru evraklarını inceleyecek bölüm ve komisyon da otomatik olarak belirlenmektedir¹³. Başvuru bürosunda evrakı teslim alan personel tarafından tanzim edilen alındı belgesi, başvurucu tarafından imzalanır ve bir örneği dosyaya eklenir, diğer örneği ise başvurucuya verilir. Alındı belgesi ile başvuru sonrası sürece ilişkin kısa bir açıklama yapılır.

Bireysel başvuru evraklarının, Mahkeme veya yurt dışı temsilcilik aracılığı ile yapılması durumunda ise belirtilen mercilerce bir alındı belgesi düzenlenmesi, belgenin bir örneğinin de başvurucuya verilmesi, diğer örneğinin ise başvuru evraklarına eklenmesi ve gerekli kayıt işlemleri yapıldıktan sonra başvuru evraklarının gecikmeksizin, elektronik ve fiziki ortamda Anayasa Mahkemesine ulaştırılması gerekir¹⁴.

Başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığının incelenmesinde alındı belgesinin düzenlendiği tarih veya başvuru kaydı belgesindeki başvuru tarihi bireysel başvurunun yapıldığı tarih olarak dikkate alınır. Başvurucu veya temsilcisine alındı belgesi Anayasa Mahkemesine başvurucuya bizzat başvuru yapıldığı sırada verilir. Mahkeme ya da yurtdışı temsilcilik

13 İktüzüğün “Bireysel Başvuruların Bölümlere ve Komisyonlara Tevzii” başlıklı 67. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bu husus, bireysel başvuru bürosu tarafından kaydı yapılıp numara verilen başvuruların dağıtımının, Bölümler ve Komisyonlar arasında otomatik olarak yapılacağı belirtilmek suretiyle açıklanmıştır.

14 Ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, “Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler”, *HUKAB Dergisi*, Ocak- Mart 2013, Sayı:4, s.32- 35.

aracılığıyla yapılan başvurularda ise başvuru evrakının Anayasa Mahkemesine ulaşması sonucu başvurucuya kayıt belgesi gönderilir ve bu belgede başvuru tarihi ve başvurunun numarası başvurucuya bildirilir.

Ceza infaz kurumları aracılığı ile yapılan başvurularda da aynı hususlar geçerli olup, başvuru evraklarının ceza infaz kurumuna teslim edildiği tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilmektedir¹⁵.

Bireysel başvuru evrakını teslim alan mercilerin, başvuru formu ve eklerine ilişkin usule, kabul edilebilirliğe ya da esasa ilişkin herhangi bir inceleme ya da değerlendirme yapma yetkileri bulunmamaktadır¹⁶.

1.4. İNCELEME USULÜ

1.4.1. Başvuruların Ön İncelemesi

Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılan veya diğer usuller ile Mahkemeye ulaşan evraklar ilgili personel tarafından incelendikten sonra, gelen evrak yeni bir başvuru ise evraka başvuru numarası verilerek kayda alınmaktadır. UYAP sisteminde dosya oluşturulduktan sonra, dosya ön inceleme kontrol uzmanına tevzi edilmektedir. Öncelikli ve acil işler hariç dosyaların ön inceleme, başvuruların kayda alınma tarihine göre bireysel başvuru bürosu tarafından sırayla yapılmaktadır.

Bireysel başvuru evrakının bizzat Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmak veya mahkemeler ya da yurtdışı temsilcilikler aracılığı ile fiziksel olarak Anayasa Mahkemesine gönderilmesi ve bu şekliyle kayda alınması esastır. Ancak bazı durumlarda fiziksel olarak ilgili mercilere teslim edilen başvuru evrakı taranarak UYAP sistemine kaydedilmekte ve Anayasa Mahkemesine sadece elektronik ortamda ulaştırılmaktadır.

Başvuru evrakı, mahkemeler veya yurtdışı temsilcilikler aracılığı ile fiziksel olarak Anayasa Mahkemesine gönderilmiş veya evrak bizzat Mahkemeye teslim edilmiş ise ön inceleme kontrol uzmanı tarafından, dosyanın fiziki evrakı taranarak elektronik ortamda da bireysel başvuru dosyası oluşturulmaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesine sadece elektronik ortamda başvuru dosyası gönderilmiş ise çıktısı alınan başvuru ev-

¹⁵ “Başvurucunun itirazının değerlendirilmesi neticesinde, başvurucunun ceza infaz kurumunda 28/6/2013 tarihli başvuru formuyla yaptığı başvurunun 2/7/2013 tarihinde kayda alındığı, 4/7/2013 tarihinde Mahkeme aracılığıyla gönderildiği, başvuru formunda 30/5/2013 ilâ 28/6/2013 tarihlerinin mazeret başlangıç ve bitiş tarihleri olarak gösterildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun, başvuru formunu 28/6/2013 tarihli olarak imzalaması ve aynı tarihi mazeret süresinin bitiş tarihi olarak göstermesi ile anılan tarihin cuma gününe denk gelmesi dikkate alındığında, başvurunun hafta sonu tatili geçtikten sonra ceza infaz kurumu personeline kayda alındığı ve itirazda belirtilen şekilde başvurunun süresinde yapıldığının kabulü gerekmiştir.” Anayasa Mahkemesinin 10/1/2014 tarih ve B. No: 2013/5282 sayılı kararı, § 16- 17.

¹⁶ 24/2/2014 tarih ve 7349 sayılı HSYK duyurusunda, bireysel başvuruların Mahkemelerce kayda alınması sırasında karşılaşılan sorunlar ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

rakı ile fiziki başvuru dosyası hazırlanmaktadır.

Bireysel başvuru dosyası oluşturulduktan sonra, dosya evrakları tasnif edilerek her bir belge ayrıca taranıp sisteme kaydedilmektedir. Ayrıca yapılan başvurular ile ilgili genel istatistikî bilgilerin alınabilmesi amacıyla ilgili başvuruya ilişkin dava türü, taraf, ihlal edilen hak, talep bilgileri gibi istatistikî bilgiler sisteme girilmek suretiyle kaydedilmektedir.

Başvuru dosyası, ön inceleme kontrol uzmanı tarafından hukuki nitelendirme gerektirmeyen hususlar yönünden incelendikten sonra ön inceleme kontrol formu hazırlanmaktadır. Anayasa Mahkemesine yapılan her başvuru dosyasının ilk incelemesi sırasında ön inceleme kontrol formu doldurulmaktadır.

Ön inceleme kontrol formu oluşturulur iken, başvuru dosyası sadece şekli yönden incelenmektedir. Bu doğrultuda örneğin forma başvuruya konu belgelerin aslı veya onaylı örneklerinin eklenip eklenmediği, aynı konu ile ilgili başka bir başvuru yapıp yapılmadığı, başvuru formunun imzalanıp imzalanmadığı başvuru harcının ödenip ödenmediği, başvuru formunun usulüne uygun bir şekilde doldurulup doldurulmadığı, başvuruya dayanak kararlar ile nihai kararın tebliğine dair belgenin eklenip eklenmediği gibi hususlar irdelenerek ön inceleme kontrol formu hazırlanmakta ve ilgili raportör onayına sunulmaktadır.

Ön inceleme sonucunda, dosyada şekli yönden herhangi bir eksiklik tespit edilmemiş ise ön inceleme kontrol formu, raportör ve ön inceleme kontrol uzmanı tarafından imzalanarak dosya kabul edilebilirlik incelemesi için ilgili komisyona gönderilmektedir. Ayrıca başvuru mahkeme, yurtdışı temsilcilik veya ceza infaz kurumları aracılığı ile yapılmış ise alındı belgesi tanzim edilerek, başvurucu veya temsilcisine tebliğ edilmektedir.

Bireysel başvurunun ilk inceleme aşamasında başvuru dosyasında herhangi bir eksiklik tespit edilmiş ise eksikliğin giderilmesi amacıyla ön inceleme kontrol uzmanı tarafından eksiklik bildirim yazısı hazırlanmaktadır. Bu aşamada gerekli kontroller yapıldıktan sonra ilgili raportör veya raportör yardımcısı tarafından imzalanan yazı, başvurucuya tebliğ edilmekte ve eksikliklerin giderilmesi için başvurucuya on beş gün olmak üzere kesin süre¹⁷ verilmektedir.

Başvurucu veya temsilcisi tarafından, usulüne uygun bir şekilde ve süresi içerisinde eksikliğin tümü giderilmiş ise dosyada eksiklik bulun-

¹⁷ 5/3/2014 tarihli ve 28932 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İçtüzük değişikliği ile İçtüzük’ün 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasına “kesin” ibaresi eklenmiş olup belirtilen sürenin kesin nitelikte olduğu vurgulanmıştır.

madığına dair ön inceleme kontrol formu hazırlanmakta, raportör veya raportör yardımcısı ile ön inceleme kontrol uzmanı tarafından imzalandıktan sonra dosya, kabul edilebilirlik incelemesi için ilgili komisyona gönderilmektedir.

Eksiklik giderme yazısı başvurucaya tebliğ edilmesine rağmen talep edilen belgelerin usulüne uygun bir şekilde gönderilmediği, eksikliğin kesin süre içerisinde giderilmediği veya eksikliklerin tümünün giderilmediği tespit edilir ise bu hususta ön inceleme kontrol formu hazırlanarak raportör veya raportör yardımcısı ile ön inceleme kontrol uzmanı tarafından imzalanmaktadır¹⁸.

Başvurunun idari yönden reddi gerektiği yönünde düzenlenen ön inceleme kontrol formu onaylandıktan sonra oluşturulan idari ret karar taslağı ilgili raportör veya raportör yardımcısı tarafından onaylanır ise Komisyonlar başraportörüne gönderilmektedir. Komisyonlar başraportörü tarafından kontrol edilen taslak uygun görüldüğü takdirde karar e-imza ile onaylanarak imzalanmakta ve tebliğ için bireysel başvuru bürosuna gönderilmektedir¹⁹. İdari ret kararının bireysel başvuru bürosuna gelmesi üzerine, ön inceleme kontrol uzmanı tarafından tebliğ işlemleri yapılmaktadır.

İdari ret kararına başvuruca tarafından itiraz edilmiş ise, ön inceleme kontrol uzmanı tarafından itiraz dilekçesi taranıp itiraz kayda alınmakta ve itiraz inceleme kontrol formu hazırlanarak raportör ve raportör yardımcısı onayına sunulmaktadır.

İtiraz dilekçesi, ilgili raportör veya raportör yardımcısı tarafından incelendikten sonra formda itirazın süresinde ve yöntemine uygun olarak yapılıp yapılmadığına ilişkin açıklamalara yer verilerek itiraz hakkında karar verilmek üzere dosya, ilgili komisyona gönderilmektedir.

İdari ret kararı, başvuruca veya temsilcisine usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmesine rağmen itiraz edilmeyen dosyaların kesinleştirme işlemleri bireysel başvuru bürosu tarafından yapıldıktan sonra dosyalar arşive kaldırılmaktadır.

Bu işlemlerin yanı sıra bireysel başvuru bürosunda yapılan inceleme sonucu başvurunun mükerrer kaydının veya sehven başvuru kaydının

18 İlk inceleme veya eksiklik giderme aşamalarında, başvurunun yasal süre içerisinde yapılmadığının tespiti halinde de ön inceleme kontrol formu ve idari ret karar taslağı hazırlanmaktadır.

19 İdari ret kararlarını verme yetkisinin Komisyonlar Başraportörü yerine eksiklik yazısını imzalayan raportör ya da raportör yardımcısına verilmesi gerektiği düşünülmekte olup, buna ilişkin İçtüzük değişikliği yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, Sinan ÇINAR, a.g.m.,s.297-300.

yapıldığının tespiti halinde kayıt kapama, aynı konuda veya aynı kişi tarafından başvuru yapıldığının belirlenmesi durumunda da birleştirme ya da aralarında hukuki bağ bulunmamasına rağmen birden fazla başvurunun tek bir dilekçe veya form ile yapıldığının tespiti halinde de ayırma kararı verilmektedir.

1.4.2. Komisyonlardaki İnceleme

Bireysel başvurunun ön inceleme aşamasını tamamlayan başvurular Komisyonlarda kabul edilebilirlik incelemesine tabi tutulur. Komisyonlarda yapılan kabul edilebilirlik incelemesi sonucu başvuruların Anayasa Mahkemesinin zaman, kişi, konu ve yer bakımından yargı yetkisi kapsamında olmadığını ya da süresinde başvuru yapılmadığının veya başvuru yolları tüketilmeden başvuru yapıldığının tespit edilmesi durumunda kabul edilemezlik kararı verilerek başvurular reddedilmektedir. Bu birimde yapılan kabul edilebilirlik incelemesi sonucu başvuruda usul yönünden bir eksiklik olmamasına rağmen dile getirilen şikâyetlerde başvuru ihlal iddialarını kanıtlayamaması, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olması, karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olan ya da temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olduğu başvurular da açıkça dayanakta yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunarak reddedilmektedir. Bununla birlikte komisyonlarda, ayırma birleştirme gibi idari kararların yanı sıra başvuru başvurusundan feragat ederse ya da başvuruya konu ihlal giderilir veya herhangi bir nedenle mağdur statüsü kaybedilirse düşme kararı da verilmektedir.

Komisyonlarda kabul edilemezlik incelemesinin yanı sıra başvurunun ön inceleme sonucu verilen idari ret kararlarına itiraz edilmesi üzerine itiraz incelemesi yapılmakta şayet itiraz yerinde görülmezse itirazın reddine karar verilerek başvuru sonuçlandırılmakta, itiraz haklı bulunursa itirazın kabulüne karar verilerek kabul edilebilirlik incelemesine devam edilmektedir.

Komisyonlar tarafından yapılan inceleme sonucu başvuru hakkında ilkesel nitelikte bir kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiğinin ya da başvurunun karara bağlanmasının esas inceleme yapılmasını gerektirdiğinin tespiti halinde başvuru bölüme gönderilmektedir.

Komisyonlarca yapılan inceleme sonucu başvuru hakkındaki adli yardım şartlarını taşımadığının tespit edilmesi halinde başvuru hakkındaki adli yardım talebinin reddedilerek başvuru harcının ödenmesi için başvurucuya bildirim yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinde iki bölüm ve her bölümde üçer komisyon olmak üzere toplam altı komisyon bulunmaktadır. Komisyonlar ikişer üyeden oluşur ve oybirliği ile kabul edilemezlik kararı verirler. Bir başvuruda iki üye aynı görüşte değilse dosya karar verilmek üzere bölüme gönderilmektedir.

1.4.3. Bölümlerdeki İnceleme

Komisyonlar tarafından Bölümlere gönderilen başvuru dosyaları görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmekte, Adalet Bakanlığının görüş vermesi halinde de başvuru için görüş yazısına cevabının alınması için başvurucuya gönderilmektedir. Başvurucu tarafından cevap yazısının gönderilmesi sonucu incelenen başvuruya ilişkin karar taslağı hazırlanmakta ve hem kabul edilemezlik hem de esas aşamasında ihlal edildiğine, ihlal edilmediğine dair kararlar verilebilmektedir. Bununla birlikte bölüm aşamasında da komisyonlarda olduğu gibi her türlü kabul edilemezlik kararı, ayırma ve birleştirme gibi idari kararları ile düşme kararı da verilmektedir. 2012 yılında yapılan başvurularda hiç tedbir kararı verilmemiş ise de bölümler tedbir mahiyetinde kararlar da verilebilmektedir.

Anayasa Mahkemesinde iki bölüm bulunmakta olup, bölümlere başkanvekilleri başkanlık yapmaktadır. Kararlar oy çokluğu ile alınmakta ve Bölümler tarafından verilen kararlar hem Resmi Gazetede hem de Mahkemenin internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Bölümler aynı nitelikteki başvurular ve acil nitelikteki başvurular için Adalet Bakanlığından görüş almadan da karar verebilirler. Bölüm bir başvurunun ülke genelini ilgilendiren bir konuya ilişkin olması ya da kamuoyunda gündem oluşturan bir olay ya da kişiye ilişkin olması halinde başvuru hakkında karar vermektan imtina ederek başvuruyu Genel Kurula gönderebilmektedirler.

Anayasa Mahkemesinde içtihat birliği sağlamak amacıyla ilk iki yıl her iki bölümün başkanvekilleri ve üyelerinin katılımıyla her başvuru birlikte müzakere edilmiş ancak başvuru hangi bölüme ilişkin ise o bölüm başkanı ve üyeleri tarafından oylanarak karar verilmiştir. Artan iş yükü ve temel alanlarda içtihadın oluşması ve önemli dosyaların Genel Kurulda görüşme yönünde yapılan İctüzük değişikliği sonucu ise her iki bölüm ayrı ayrı gündemlerle toplanmakta ve karar vermektedir.

II. İDARİ YARGI ALANINA İLİŞKİN OLARAK YAPILAN BİREYSEL BAŞVURULARDA VERİLEN KARARLAR

Bu bölümde Anayasa Mahkemesine başvurular üzerine bireysel başvuru bürosunda yapılan ön inceleme, komisyonlar ve bölümlerde yapılan incelemelere ve sonucunda verilen kararlara değinilecektir. Bilahare 2012 yılında yapılan bireysel başvurular sonucunda idari yargı alanında yapılan ön inceleme sonucu verilen kararlar, komisyonlarda ve bölümlerde verilen kararlar, kabul edilemezlik kararı dışındaki kararlar ile bölümler aşamasında yapılan esas incelemesi sonucunda verilen kararlar ve tedbir kararları ile ayrıca verilebilecek kararlar yönünden değerlendirme yapılacaktır.

2.1. ÖN İNCELEME AŞAMASINDA VERİLEN KARARLAR

Bireysel başvuru bürosunca yapılan ön inceleme sonucu dosyaların birleştirilmesi, ayrıştırılması ve mükerrer kayıt nedeniyle dosya kaydının kapatılması gibi idari nitelikte verilen kararların yanı sıra başvurunun süresinde yapılmaması ya da başvuru dosyalarında tespit edilen eksikliklerin hiç veya tam olarak giderilmemesi ya da eksikliklerin giderilmesine ilişkin evrakın yöntemine aykırı bir şekilde posta, faks, e-posta vb. yollarla gönderilmesi nedeniyle verilen idari ret kararları en fazla verilen karar türü olduğu görülmektedir. Bu şekilde ön inceleme aşamasında verilen kararlar, birleştirme, ayırma, kayıt kapatma gibi nedenlerle verilen idari kararlar bir başlık altında yukarıda belirtilen nedenlere bağlı olarak verilen idari ret kararları da ayrı bir başlık altında incelenecektir.

2.1.1. İdari Kararlar

Bireysel başvurunun ön incelemesi sonucu ayırma, birleştirme, kayıt kapama kararları Bireysel Başvuru Bürosunda görevli raportör veya raportör yardımcıları tarafından, idari ret kararları da komisyonlar başraportörü tarafından verilmektedir.

2.1.1.1. Birleştirme Kararları

Bu kararlar aynı kişi veya kişiler tarafından aynı konu hakkında yapılan başvuruların kişi bakımından hukuki irtibat nedeniyle birleştirme kararı ve farklı kişiler tarafından yapılmasına rağmen aynı konu hakkında yapılan başvurularda konu bakımından irtibat nedeniyle verilen birleştirme kararları ilk sırada yer almaktadır.

2.1.1.2. Ayırma Kararları

Başvurucular bazen aralarında yukarıda belirtilen şekilde kişi ve konu bakımından hukuki irtibat olmamasına rağmen benzer konulara ilişkin

başvuruları her bir nihai karar için ayrı başvuru yapmak yerine; gerek başvuru harcı ödenmemesi, gerekse ayrı form doldurulmaması gibi nedenlere dayalı olarak birlikte başvuru yapmaları halinde başvuruların ayrılmasına karar verilmektedir.

2.1.1.3. Kayıt Kapatma Kararları

Bu konuda son karar türü ise mükerrer kayıt veya sehven kayıt nedeniyle verilen kayıt kapama kararlarıdır. Bu kapsamda en fazla mükerrer kayıt nedeniyle kayıt kapama kararı verilmektedir. Bu kararlar başvuru evraklarının UYAP ortamında gönderilmesi sonucu kayda alınmasına rağmen fiziki evrakları gelince daha önce başvuru yapıp yapılmadığı araştırılmadan sehven başvuru numarası verildiğinin tespit edilmesi üzerine ikinci yapılan başvuru dosyası kapatılarak verilmekte olup bu kapsamda inceleme ilk numara üzerinden yürütülmektedir.

2.1.1.4. İdari Yargı Alanında Verilen İdari Kararlar

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan idari yargı alanında yapılmış başvurulardan sadece bir dosyada birleştirme kararı verilmiştir. Bu karar Komisyon aşamasında verilmiş olup 2012/578 başvuru numaralı dosya ile 2013/578 başvuru numaralı dosya aynı kişi tarafından yapılmış olması ve aralarında hukuki bağ bulunması nedeniyle kişi yönünden hukuki irtibat bulunduğundan bahisle birleştirilmiştir. Bu kapsamda 2012/578 başvuru numaralı dosyanın kaydı kapatılarak başvurunun 2013/578 başvuru numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

2.1.2. İdari Ret Kararları

Bireysel başvuru bürosu tarafından yapılan şekli incelemede başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı tespit edilir ise başvurunun süre aşımı nedeniyle idari yönden reddine karar verilmektedir²⁰.

Yine bireysel başvuruların ilk incelemesi aşamasında, başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilip bunların tamamlattırılması için başvurucuya veya temsilcisine on beş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilmesine rağmen bu sürede eksikliklerin tamamen veya kısmen giderilmediği ya da usulüne uygun bir şekilde tamamlanmadığı tespit edilir ise başvurunun idari yönden reddedilmektedir.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında idari yargı alanından yapılan baş-

²⁰ Başvurunun süresinde yapılmaması nedeniyle iş yükünün azaltılması idari ret kararı verilmesi hukuki açıdan sakıncalı bulunmaktadır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz İbrahim ÇINAR, Sinan ÇINAR, *a.g.m.*, s. 298-300.

vurudan sadece 21'i idari ret kararı ile sonuçlanmıştır. Bu konuda diğer alanlara göre kıyasla en az idari ret kararının idari yargı alanına ilişkin yapılan başvurularda verildiği görülmektedir.

2.1.2.1. Başvuru Süresine İlişkin İdari Ret Kararları

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru; başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurunun bu süre içinde yapılmadığının tespiti halinde başvurunun süre aşımı nedeniyle idari yönden reddine karar verilir. Bu kapsamda 30 günlük süre içinde yapılmadığı için idari yargı alanında verilmiş bir karar bulunmamaktadır.

Bireysel başvurunun başladığı ilk zamanlarda Bireysel başvurunun süresi konusunda Anayasa Mahkemesinin içtihadının oluşmasına kadar geçen süreçte 30 günlük başvuru süresini geçiren başvurularda idari ret kararı verilmesinden kaçınılmıştır. Mahkeme içtihadının oluşmasını müteakip bu konuda verilen karar sayısı da artmıştır. Mahkeme iş yükü kaygısıyla başvuruların süresinde yapılmadığının tespit edilmesi nedeniyle idari ret kararı verilerek başvuruların sonuçlandırılması benimsenmiş ise de, Mahkeme adına karar verme yetkisine haiz olan bölüm ya da komisyonlarda bir inceleme yapılmaksızın idari nitelikteki bir kararla başvuruların reddedilmesinin doğru olmadığı düşünülmektedir²¹.

2.1.2.2. Eksikliklerin Giderilmemesi Nedeniyle Verilen Kararlar

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında idari yargı alanında yapılan ve idari ret kararıyla sonuçlanan başvurulardan 21 başvurudan 20'si eksikliklerin 15 günlük sürede giderilmemesi, 1'i de posta yoluyla eksikliklerin tamamlanması nedeniyle verilen idari ret kararına ilişkindir. Bu kararlardan 11'ine itiraz edilmediği için kesinleşmiş, 9 karara karşı başvuru tarafından yapılan itirazdan sadece 1'i kabul edilmiş, 8'i ise reddedilmiştir.

Başvurucular başvuru formunda belirttikleri iddialarını tevsik edici belgeleri ve formun doldurulmasına ilişkin tespit edilen eksiklikleri 15 günlük sürede tamamlamadıkları için başvurular reddedilmiştir. Bu başvurulardan bir kısmında kısmen eksiklikler verilen sürelerde tamamlansa bile eksikliklerin tamamı giderilmediği için başvurular reddedilmiştir. Bunun başvuru yapanların Anayasa Mahkemesi tarafından eksikliklerin tamamlanması için verilen 15 günlük süreyi ciddiye almadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zaten Anayasa Mahkemesi de İçtüzüğü'nde değişiklik yaparak eksikliklerin tamamlanması için verilen 15 günlük

21 Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, Sinan ÇINAR, a.g.m., s.297-307

sürenin “kesin” olduğuna vurgu yapmıştır²².

2.1.2.3. Eksikliğin Yöntemine Aykırı Olarak Giderilmesi Nedeniyle Verilen Kararlar

Anayasa Mahkemesine başvuru bizzat Anayasa Mahkemesine, herhangi bir Mahkemeye ya da yurtdışı temsilciliklerine müracaat ederek ve başvuru evraklarını belirtilen yerlere teslim etmek suretiyle yapılması zorunludur. Bu yöntem dışında posta, faks, e-posta vb. yollarla yapılan başvurular Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru olarak kayda alınmamaktadır. Başvuruların yöntemine uygun olarak kabul edilerek kayda alınması için belirtilen prosedürün eksikliklerin tamamlanmasında da tüketilmesi gereklidir. Yani eksikliklerin giderilmesine ilişkin yazı ve eki evrakın anılan yerlere teslimi zorunludur

Anayasa Mahkemesince başvuruculara gönderilen eksiklik tamamlama yazılarında gerek eksikliğin tamamlanmasına ilişkin süre gerekse eksikliğin giderilmesine ilişkin evrakın başvuru yapılan yerlere teslim edilmesi gerektiği, aksi takdirde eksikliklerin giderilmemiş sayılarak başvuruların idari yönden reddedileceği hususu belirtilmiş olmasına rağmen başvurucular tarafından ya eksikliğin giderilmesine ilişkin yazılar dikkatlice okunmadığından ya da ciddiye alınmadığından bu şekilde hatalar yapıldığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda idari yargı alanında sadece 1 başvuruda başvuru eksiklik yazısı ile talep edilen belgeleri usulüne aykırı bir şekilde posta yoluyla Anayasa Mahkemesine gönderdiği için başvuru hakkında idari ret kararı verilmiştir.

2.2. BÖLÜMLERDE VE KOMİSYON AŞAMASINDA VERİLEN KARARLAR

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında idari yargı alanında yapılan başvurulardan büyük bir çoğunluğu Komisyonlarda yapılan kabul edilebilirlik incelemesi sonucu verilen kararlardır.

Bölüm ve Komisyonlarda bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin zaman, kişi, konu ve yer bakımından yargı yetkisi kapsamında olmadığı için verilen kabul edilemezlik kararlarının yanı sıra süresinde veya başvuru yolları tüketilmeden başvuru yapıldığı için verilen kabul edilemezlik kararları da verilmektedir. Yine feragat, ihlalin giderilmesi veya mağduriyet statüsünün kaybı nedeniyle düşme kararı, idari ret kararlarına itiraz

²² 5/3/2014 tarihli ve 28932 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İçtüzük değişikliği ile eksikliğin giderilmesi için verilen 15 günlük sürenin kesin olduğu ibaresi eklenmiştir.

edilmesi üzerine itirazın reddine veya itirazın kabulüne ilişkin verilen kararlar bu aşamada yapılan inceleme sonucu verilen kararlardır. Bu birimlerde verilen kararlardan biri de yapılan başvuruda usul yönünden bir eksiklik olmamasına rağmen dile getirilen şikâyetlerin kanun yollarında ileri sürülen şikâyetlerden olması nedeniyle başvurunun açıkça dayanak-tan yoksun bulunması nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararlarıdır.

Bununla birlikte Komisyonlar esas incelemesini gerektiren başvuruları bölüme sevk mahiyetine bölüme gönderme ve adli yardım talebinin reddi ile başvuru harcının ödenmesi için başvurucuya bildirim şeklinde nihai nitelikte olmayan kararlar da vermektedirler.

Yine bölüm aşamasında 2012 yılında yapılan başvurularda bir tedbir kararı verilmemiş ise de, Anayasa Mahkemesi sağlık nedeniyle veya başvurunun sınır dışı edilmesi halinde yaşam hakkına yönelik bir tehdidin bulunması veya işkence ya da kötü muameleye uğrayacağı konusunda ciddi delillerin bulunması halinde tedbir mahiyetinde kararlar da verilebilmektedir. Bununla birlikte mahkeme başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle disiplin para cezasına da hükmedebilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde 2012 yılında idari yargı alanında yapılan başvurulardan bölüm ve komisyon aşamasında verilen kararlar irdelenecektir.

2.2.1. Sadece Komisyon Aşamasında Verilen Kararlar

Anayasa Mahkemesinde komisyon aşamasında yapılan incelemede başvurunun ilkesel nitelikte bir kabul edilemezlik kararına ihtiyaç duyulması halinde veya başvurunun esas incelemesi yapılmak suretiyle karar verilmesine ihtiyaç olması durumunda başvuru dosyası başvuru konusu olaylar aktarılarak ve bölüme gönderme gerekçesi de yazılmak suretiyle dosya esas incelemesi yapılmak üzere bölüme gönderilir.

Komisyon aşamasında yapılan başvuruda adli yardım talebi varsa başvuru dosyası öncelikle adli yardım talebi yönünden komisyonca incelenmektedir. Yapılan inceleme sonucunda başvurunun adli yardım talebi kabul edilirse buna ilişkin gerekçeye yer verilerek bu husus hükme bağlanmaktadır. Şayet yapılan inceleme sonucunda adli yardım talebinin reddine karar verilmiş ise ret gerekçesini içeren ve başvurunun adli yardım harcını ödemesi için 15 gün bir süre verilerek harcın ödenmesi talep edilmektedir. Bu kararda ayrıca başvuru harcının belirtilen sürede yatırılması halinde başvurunun kabul edilemez bulunacağına ilişkin bir ihtar da yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi başvuru harcının yatırılmaması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermişse de bu kararların karar sonucu itibarıyla hatalı

olduğu düşünülmektedir. Zira başvuru harcı kabul edilemezlik nedenleri arasında yer almamaktadır. Bu nedenle adli yardım talebinin reddine ilişkin karardaki ihtarda *“başvurunun incelenmeksizin reddedileceği”* şeklinde bir ihtar gerekçesine yer verilmesinin ve harcın yatırılmaması halinde verilecek karar sonucunda da *“başvurunun harcın ödenmemesi nedeniyle incelenmeksizin reddine”* şeklinde bir gerekçeye yer verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte adli yardım talebinin reddine ilişkin kararın kabul edilemezlik kararı kadar uzun ve detaylı bilgiler içermesi ve bu kararın tebliğ edilmesi için yazışmaya ihtiyaç duyulması, kararın tebliğ edilmesi üzerine bekleme süresinin dolup dolmadığının ve tebligatın usulüne uygun yapıp yapılmadığının kontrol edilmesi ve harcın yatırılmaması durumunda yeniden aynı bilgiler ve aktarılan süreci içeren bir karara daha ihtiyaç duyulması nedeniyle bu sürecin uzun bir prosedür içerdiği ve pratik olmadığı düşünülmektedir. Anayasa Mahkemesinin iş yükü de göz önünde bulundurulmak suretiyle ya adli yardım talebinin reddine ilişkin kararın şablon bir karar haline dönüştürülmesi ya da kabul edilemezlik kararı içerisinde adli yardım talebine ilişkin sunduğu belgelerin irdelenerek kararın hüküm kısmında *“başvurucudan harcın tahsiline”* şeklinde bir ibareye yer verilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinde komisyonlar tarafından idari ret kararlarına itiraz edilmesi halinde idari ret kararlarına yapılan itirazın reddine ya da kabulüne dair kararlar da verilmektedir. İtiraz süresi idari ret kararının tebliğ tarihinden itibaren yedi gündür. İtirazın bu süre içinde yapılmaması haline, itiraz dilekçesinin yöntemine aykırı olarak gönderilmesi²³ halinde veya itirazın haklı bir gerekçeye dayanmaması ve verilen kararın yerinde olduğunun tespit edilmesi durumunda itirazın reddine karar verilmektedir. Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucu verilen bu karar kesindir.

İdari ret kararlarına ilişkin itirazın haklı bulunması halinde de itirazın kabulüne karar verilerek kabul edilebilirlik ya da kabul edilemezlik incelemesine devam edilmektedir. Bu kapsamdaki kararların çoğu istenmesi-

23 Anayasa Mahkemesine başvuruçuların itiraz dilekçesini posta, faks, e-posta vb. yollarla göndermesi halinde dilekçeler kayda alınmayarak başvuruçulara iade edilmekte, iade edilen dilekçeler yöntemine uygun olarak gönderildiğinde de itirazın süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Bu prosedürün doğru olmadığı düşünülmektedir. Zira komisyonlara gönderilen dilekçenin kabul edilip edilmeyeceği hususundaki yetki komisyona aittir. Bu şekilde yapılan işlemler sonucunda da ilk dilekçe gönderildiğinde verilecek karara benzer bir karar verilmesine imkân bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu karmaşık ve hatalı usulü terk ederek yöntemine aykırı itiraz dilekçesi gönderilmesi halinde *“itiraz dilekçesinin yöntemine aykırı yollarla gönderilmesi nedeniyle itirazın incelenmeksizin reddine”* şeklinde bir gerekçeyle reddedilmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

ne ihtiyaç olmadığı halde eksiklik yazısı ile talep edilen belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle verilmektedir.

2.2.2. Mahkemenin Yargı Yetkisine İlişkin Kararlar

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sistemi 23 Eylül 2012 tarihinde başlamıştır. Bu kapsamda bir başvurunun Anayasa Mahkemesi tarafından incelenebilmesi için Mahkemenin zaman kişi, konu ve yer bakımından yargı yetkisi kapsamında bulunması gerekir²⁴. Bireysel başvurunun başlamasıyla birlikte yargı yetkisine ilişkin hatalı başvurular en çok zaman bakımından yargı yetkisi kapsamı dışında yapılan başvurularda olmuştur. Bunu sırasıyla konu ve kişi bakımından yetkisizlik kapsamında yapılan başvurular izlemiştir. Yer bakımından yetkisizlik kapsamında verilmiş bir karar bulunmamakta olup Anayasa mahkemesi devletin egemenlik gücünü kullanmadığı yerlerde ya da yabancı ülkelerde bulunan vatandaşlarımızın bu ülkelerin işlemlerine karşı yaptıkları başvurularda ise “yer bakımından yetkisizlik” kavramı yerine “mahkemenin yetkisizliğine” şeklindeki kavramı kullanmak suretiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir²⁵. Yine bölüm tarafından bir karar verilmemekle birlikte komisyonlar tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde tesis edilen işlemler veya verilen kararlara karşı yapılan başvurular da “mahkemenin yetkisizliği” gerekçesiyle kabul edilemezlik kararları verilmiştir²⁶.

2.2.2.1. Zaman Bakımından Yetkisizlik Kararları

Anayasa Mahkemesine yapılan bir başvurunun zaman bakımından yargı yetkisi kapsamında olabilmesi için ihlal şikâyetine konu nihai kararın 23 Eylül 2012 tarihinden sonra verilmesi gerekir²⁷. Anayasa Mahkemesi diğer yargı kollarında olduğu gibi yargı yetkisinin başlangıç tarihi olarak nihai kararın tebliğ tarihini değil, kararın verilme tarihini esas almaktadır²⁸.

24 Anayasa Mahkemesi ile AHİM’in yargı yetkisi konusunda detaylı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, “ Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesinin Yargı Yetkisi”, **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013, s. 165- 198.

25 Anayasa Mahkemesinin 12/2/2013 tarih ve B. No. 2012/171 sayılı kararıyla Fransa Cumhuriyeti Devletinden aldığı emekli maaşından kesinti yapıldığından bahisle yapılan başvuruyu aynı gerekçe ile kabul edilemez bularak reddetmiştir.

26 Anayasa Mahkemesinin 13/5/2014 tarih ve B. No. 2014/7 ve 17/10/2014 tarih ve B. No. 2013/8748 sayılı kararı (k.k.).

27 Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, a.g.m., **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, s.191-194., Özcan ÖZBEY, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı**, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara-2013, s. 148-157.

28 Hakan ATASOY, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Koşulları**, Adalet Yayınevi, Ankara- 2015, s.151.

İdari yargı alanında genel olarak bu tarih vergi ve idare mahkemelerince aleyhe verilen kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay tarafından verilen onama kararının tarihi belirtilen tarihten sonra olması gerekir. Yine derece mahkemelerinin verdiği karar itiraza tabi bir karar ise, Bölge İdare Mahkemesinin itirazın reddine ilişkin kararın tarihi bu tarihten sonra olması icap eder.

Bununla birlikte Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelediği ihtilaflarda ise, İdare veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun verdiği kararın tarihi bu tarihten sonra olması gerekir. İdare mahkemelerince verilen kesin kararlar ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin kararlarına karşı temyiz ve itiraz yolu olmadığından, bu kapsamda ilk derece mahkemelerince verilen kararların tarihi de belirtilen tarihten sonra olması gerekir. Bununla birlikte başvuru şayet karar düzeltme yoluna başvurmuş ve bu karar başvuru konusu yapılmış ise, bu defa karar düzeltme karar tarihinin 23 Eylül 2012 tarihinden sonra olması gerekir.

Şayet başvuru olağan başvuru yollarını tüketmeden hakkında tesis edilen işleme karşı doğrudan başvuru yapmış ve işlemin tesis edildiği tarih 23 Eylül 2012 tarihinden önce ise mahkeme zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bularak reddetmektedir²⁹. Mahkemece kabul edilebilirlik hiyerarşisine³⁰ göre karar verdiği için başvuru yollarının tüketilmemesi şartının değerlendirilmesi yapılmamaktadır³¹. Bununla birlikte mahkemenin kabul edilemezlik hiyerarşisine katı kurallarla bağlı olarak karar verdiği söylenemez. Anayasa Mahkemesinin bazı başvurularda³² hiyerarşiye göre sonraki kabul edilemezlik nedenine dayalı olarak karar verdiği tespit edilmiştir.

29 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 16/4/2013 tarih ve B. No.2012/406 sayılı kararı. <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/7cfec438-7475-4b3c-acf5-9295c878c9f8?wordsOnly=False>

30 Anayasa Mahkemesi AHİM gibi başvuruları kabul edilebilirlik incelemesine tabi tutarken kabul edilemezlik nedenlerini belli bir sıraya göre incelemekte bir başvuruda birden fazla kabul edilemezlik nedeni varsa bu hiyerarşi sıralamasına göre başvuru yukarıdan aşağıya sıralamadaki ilk nedene dayalı olarak reddedilmektedir. Anayasa Mahkemesinin kabul edilemezlik hiyerarşisi için bkz. Hakan ATASOY, a.g.e., s.83-85, AHİM'in kabul edilemezlik hiyerarşisi için bkz. Cüneyt DURMAZ, " Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Kriterleri" **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013, s. 225.

31 Hakan ATASOY, a.g.e., s.151-152.

32 Örneğin 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" hakkında doğrudan yasama işlemine karşı yerleşim yeri sakinleri tarafından yapılan başvurularda başvuru yapıldığına ilişkin somut bir bilgi ve belge ibraz etmemelerine rağmen mahkeme kişi bakımından yetkisizlik kararı yerine konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir. Mahkemenin zaman zaman karar yazım kolaylığı açısından kabul edilemezlik hiyerarşisinden ayrılarak karar verdiği düşünülmektedir.

İdari yargı alanında 2012 yılında yapılan başvurulardan en fazla hata mahkemenin zaman bakımından yargı yetkisizlik kapsamında yapılan başvurularda yapılmıştır. Yapılan 283 başvurudan 8'i bölümlerde³³ 114'ü de komisyonlarda olmak üzere toplam 122 başvuru sadece bu nedenle reddedilmiştir³⁴. Bu sayı yapılan başvuruların yaklaşık yarısına tekabül etmektedir.

Bu durumun en önemli nedeni bireysel başvuru sisteminin yeni başlamış olmasıdır. İkinci önemli nedenin ise başvurucuların nihai karar konusunda ve başvuru yollarının tüketilmesi konusundaki bilgisizlik olduğu düşünülmektedir. Bu husus başvurucuların olağan başvuru yolları tüketilip nihai karar verilmiş olmasına rağmen olağanüstü başvuru yollarından olan kanun yararına bozma talebinde bulunmaları sonucu taleplerinin reddi ya da yargılamanın yenilenmesi taleplerinin reddi üzerine başvuru yapmaları durumundan kaynaklanmıştır. Bu mercilerce verilen kararlar yargı yetkisi kapsamında olmasına rağmen verilen kararlar nihai karar olmadığı için ve nihai kararların zaman bakımından yetki kapsamının dışında olması nedeniyle bu şekilde yapılan başvurular da zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle reddedilmiştir³⁵.

2.2.2.2 Konu Bakımından Yetkisizlik Kararları

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hükme göre; herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurma hakkına sahiptir. Bununla birlikte aynı maddenin (3) numaralı fıkrasıyla; yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin de bireysel başvurunun konusu olamayacağı hükme bağlanarak, başvuru konusundaki sınırlamalar be-

33 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 5/3/2013 tarih ve B. No.2012/73 sayılı kararı, 2/10/2013 tarih ve B. No.2012/144 sayılı kararı, 12/2/2013 tarih ve B. No.2012/329 sayılı kararı, 16/4/2013 tarih ve B. No.2012/406 sayılı kararı, 5/3/2013 tarih ve B. No.2012/491 sayılı kararı, 5/3/2013 tarih ve B. No.2012/754 sayılı kararı, 16/4/2013 tarih ve B. No.2012/869 sayılı kararı, 12/2/2013 tarih ve B. No.2012/947 sayılı kararı.

34 Bir başvuruda hem zaman hem de diğer kabul edilemezlik nedenine bağlı olarak kabul edilemezlik kararı verilebilmektedir. Birden fazla kabul edilemezlik nedeni olan başvurulardaki kabul edilemezlik nedenleri bu sayılara dâhil edilmemiş olup, bu şekildeki kararlar çalışmada ayrıca irdelenecektir. Bu nedenle sayılar sadece tek bir nedene dayalı olarak verilen kabul edilmezlik kararlarına ilişkindir.

35 Bu konuda diğer alanlarda verilen kararlar için bkz. Dr. Serdar GÜLENER, Hasan Tuna GÖKSU, "Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri", **Kabul Edilebilirlik Kriterleri**, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014, s.36- 50

lirlenmiştir³⁶.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında idari yargı alanında yapılan bireysel başvurularda konu bakımından yetkisizlik kapsamında verilen 6 kabul edilemezlik kararların hepsi Komisyon aşamasında verilmiştir. Bu kararlar üç nedene dayalı olarak kabul edilemez bulunmuştur. Bu kararlardan 2'si yasama işlemine karşı yapılan başvurular³⁷ nedeniyle 2'si ise 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun geçici 32. madde uyarınca göreve iade edilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddi üzerine Anayasanın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğinden bahisle yapılan başvurularda başvuru sahiplerinin eşitlik ilkesinin hangi hakkın yönelik olduğunun belirtilmediği ve başvuruya konu edilen olayın Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme ile korunan bir hak ve özgürlük kapsamında olmadığından bahisle konu bakımından yetkisizlik kararı ile başvuru kabul edilemez bulunmuştur³⁸. Mahkeme 2 başvuruda da 4483 sayılı Kanun uyarınca yapılan şikâyet sonucu soruşturma izni verilmemesi nedeniyle Bölge İdare Mahkemesine yapılan itirazın reddi üzerine şikâyet edilenin cezalandırılması amacıyla yapılan başvuruda şikâyet konusunun medeni hak ve yükümlülük kapsamında olmadığından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun reddine karar verilmiştir³⁹.

Bu kapsamda bazı başvurularda başvuru sahipleri yargılama sürecine ilişkin şikâyette bulunmasına rağmen Anayasa Mahkemesi başvuru sahiplerinin şikâyetleri kapsamında inceleme yapmamış nihai amaçlarının şikâyet edilenin cezalandırılması kapsamında değerlendirerek konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Bu şekilde değerlendirmenin 4483 sayılı Kanun kapsamında yargılama süreçlerine ilişkin yapılan şikâyetlerin göz ardı edilerek şablon bir şekilde tüm başvuruların (işkence, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlalleri hariç) hatalı bir şekilde konu bakımından reddedilmesini ve 4483 sayılı Kanuna karşı yapılan kararlarda Danıştay ve Bölge idare mahkemesi kararlarını denetim dışında bırakma riskini taşımaktadır. Bu nedenle 4483 sayılı Kanuna karşı yapılan

36 Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi ile ilgili geniş bilgi için bkz. İbrahim ÇINAR, a.g.m., *Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)*, s.194-198., Özcan ÖZBEY, a.g.e., s.171-226, Bahadır YALÇINÖZ, "Bireysel Başvuruya Konu Olamayacak İşlem ve Kararlar " *Uyuşmazlık Dergisi*, Cilt:2. Sayı:2. Ocak- 2014, s. 187-206., Bu konuda diğer alanlarda verilen kararlar için bkz. Dr. Serdar GÜLENER, Hasan Tuna GÖKSU, "Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri", a.g.e, s. 52- 97.

37 Anayasa Mahkemesinin 22/4/2013 tarih ve B. No.2012/138 sayılı kararı (k.k.), 31/12/2013 tarih ve B. No.2012/707 sayılı kararı (k.k.).

38 Anayasa Mahkemesinin 25/9/2013 tarih ve B. No.2012/709 sayılı kararı (k.k.), 2/7/2013 tarih ve B. No.2012/1135 sayılı kararı (k.k.).

39 Anayasa Mahkemesinin 26/6/2013 tarih ve B.No. 2012/642 sayılı kararı(k.k.) ve 23/5/2013 tarih ve B. No.2012/1072 sayılı kararı (k.k.).

başvurularda başvuruçuların iddiaları kapsamında değerlendirme yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

2.2.2.3. Kişi Bakımından Yetkisizlik Kararları

6216 sayılı Kanun'un 45.maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hükme göre; mahkemeye başvuru konusunda herhangi bir sınırlama yapılmamış ve "herkes" in bireysel başvuru hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise; bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği⁴⁰, maddenin (2) numaralı fıkrasında da kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacağı belirtildikten sonra özel hukuk tüzel kişilerinin de sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabileceği belirtilerek hem kimlerin bireysel başvuru yapabileceği hem de başvuru hakkı konusundaki sınırlamalara yer verilmiştir. Söz konusu maddenin son fıkrasında da yabancıların yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak bireysel başvuru yapamayacakları, hükme bağlanmıştır⁴¹.

İdari yargı alanında bölüm aşamasında kişi bakımından yetkisizlik konusunda 1 karar verilmiştir⁴². Söz konusu başvuruda başvuruçusu dernek, 6/4/2011 tarih ve 6225 sayılı Kanun'un 10 ve 12. maddeleriyle 11/4/1928 tarih ve 1219 sayılı Kanun'a eklenen ek 14. madde ve geçici 8. maddenin dördüncü fıkrasının (ç) bendi ile getirilen düzenlemeler nedeniyle üyelerinin haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek başvuru yapmış, Anayasa Mahkemesi de 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki hükme yer vererek başvuruya konu düzenlemelerin başvuruçusu derneğin tüzel kişiliğine ait haklarına bir müdahale oluşturmadığı, üyelerinin menfaatinin etkilendiğinden bahisle de derneğin başvuru hakkı bulunmadığı gerekçesiyle kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

40 Başvuru hakkı ile güncellik, kişisel olarak etkilenme ve doğrudan ilgili olma konusunda değişik ülke uygulamaları hakkında detaylı bilgi için bkz. Bahadır KILINÇ, "Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği", *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt:25,2008, s.30-33., Ece GÖZTEPE, *Anayasa Şikâyeti*, Ankara-1998, s.56-61., Hakan ATASOY, "Türk Hukukunda Bireysel Başvuru Yolu", *TAA*, Y. 3., S.9., s.76-77.

41 Anayasa Mahkemesinin kişi bakımından yargı yetkisine ilişkin açıklamalar için bkz. İbrahim ÇINAR "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı ile Mahkemenin Kişi Bakımından Yargı Yetkisi Konusunda Verdiği Kararlar" *Haşim Kılıç'a Armağan*, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015, s.1293-1337, bu konuda kararlar için bkz. Serdar GÜLENER, Hasan Tuna GÖKSU, "Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri", *a.g.e.*, s.23-33.

42 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 25/12/2012 tarih ve B. No.2012/95 sayılı kararı.

Bu konuda idari yargı alanında yapılan başvurulardan komisyon aşamasında verilmiş kabul edilemezlik kararı bulunmamaktadır.

2.2.4. Başvuru Yollarının Tüketilmemesi Nedeniyle Verilen Kabul Edilemezlik Kararları

Bilindiği üzere 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki hükme göre Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmadan önce olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi gerekir. Zira ihlalin öncelikle kamu gücünü temsil eden organlarca giderilmesi esastır. Bu nedenle başvuru sahiplerinin öncelikle ihlalin giderilmesi için birincil nitelikteki başvuru yolu olan idari ve yargısal mercilere başvurarak sorunu çözmeleri için talepte bulunmaları ve ihlalin giderilmemesi halinde ikincil nitelikteki başvuru yolu olan Anayasa Mahkemesine başvuru yapmaları gerekir⁴³.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurulardan idari yargı alanında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle bölüm aşamasında 3 kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Bu konudaki ilk başvuruda başvuru sahibi, Ürdün vatandaşı olduğu sırada yabancı uyruklu öğrenci statüsünde iken tıpta uzmanlık belgesi almaya hak kazandığını, daha sonra ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edildiğini, bunun üzerine devlet hizmeti yükümlülüğüne tabi tutulduğunu ve bu kapsamda tıpta uzmanlık belgesinin elinden alındığını, idarenin bu işleme karşı tükettiği yargısal yollardan sonuç alamadığını, hukuka aykırı olarak alınan kararlar sonucu anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru sahibi, hakkında tesis edilen işleme karşı açtığı davada verilen ret kararını temyiz etmiş, ancak Danıştay Beşinci Dairesi mahkeme kararını onamıştır. Başvuru sahibi bu kez onama kararına karşı karar düzeltme isteminde bulunmuş, ancak 26/9/2012 tarihli dilekçesi ile karar düzeltme talebinden feragat etmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuru sahibinin, etkili ve sonuç almaya yeterli görerek başvurduğu bir kanun yolunun sonucunu beklemeksizin, karar düzeltme talebinden feragat etmek suretiyle bu süreci kendi iradesiyle sona erdirdiği ve böylece olağan kanun yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu gerekçesiyle başvuru

43 Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin ilk karar 26/3/2013 tarihli 2012/403 başvuru numaralı karar olup, bu kararın özellikle 16. ve 17. paragraflarında yukarıda belirtilen hususlara yer verilmiştir. Bu konudaki geniş bilgi için bkz. Hüseyin EKİNCİ, "Kabul Edilemezlik Kriterleri" **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013,s.109-128., Erhan TUTAL, " Bireysel Başvurunun İşlev ve Niteliği İle Başvuru Yollarının Tüketilmesi Zorunluluğu" **Haşim Kılıç'a Armağan**, Ankara- 2015, s.1777-1828., Hakan ATASOY, a.g.e., s.197-231., Recep KAPLAN, "Gerilimli Bir Alan: Başvuru Yollarının Tüketilmesi", **Haşim Kılıç'a Armağan**, Ankara- 2015, s.1509-1549., bu konuda kararlar için bkz. Recep KAPLAN,, "Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralı", **Kabul Edilebilirlik Kriterleri.**, s.99-140.

yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bularak reddetmiştir⁴⁴.

İkinci başvuruda ise başvuru herhangi bir dava yoluna başvurmadan hakkında tesis edilen işleme karşı başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi başvuru konusu işleme karşı idari ve yargısal kanun yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*başvuru yollarının tüketilmemiş olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁴⁵.

Bu konudaki diğer başvuruda ise başvuru vefat eden kızının tedavisini yapan doktorların görevlerini tıp kurallarının gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğü içinde yürütmeyerek, ihmalleri ile ölümüne sebebiyet verdikleri iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğu, ilgililerin kamu görevlisi olması sebebiyle Savcılıkça soruşturma izni talep edildiğini, ancak söz konusu kamu görevlilerinin amiri olan Valinin başkanlığında toplanan ve bağımsız bir organ niteliğinde olmayan İl İdare Kurulu tarafından yapılan soruşturma sonucunda gerekli iznin verilmediğini, bu işleme karşı açtığı davanın da reddedildiğini ve böylece soruşturmanın bağımsız organlarca etkin bir şekilde yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 17., 36., 41. ve 56. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunda cezai sorumluluğun tespiti için ilgili kanun yoluna başvuran ancak sonuç alamayan başvuru açısından da değinilen hukuki ve idari kanun yollarına başvurma imkânı bulunduğu, bu itibarla yapılan tıbbi müdahale açısından ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş sayılmayacağı gerekçesiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*başvuru yollarının tüketilmemiş olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁴⁶.

Bu konuda idari yargı alanında yapılan başvurulardan komisyon aşamasında da 6 kabul edilemezlik kararı verildiği tespit edilmiştir.

2.2.5. Başvurunun Süresinde Yapılmaması Nedeniyle Verilen Kabul Edilemezlik Kararları

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki hükme göre Anayasa Mahkemesine yapılacak başvurunun olağan başvuru yolla-

44 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2013 tarih ve B. No.2012/26 sayılı kararı.

45 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 5/3/2013 tarih ve B. No.2012/74 sayılı kararı.

46 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 17/9/2014 tarih ve B. No.2012/1266 sayılı kararı.

rının tüketildiği tarihten veya ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılması gerekir. Bu kural uyarınca başvuru alan nihai kararın tebliğ edilmesi halinde tebliğ tarihinden tebliğ edilmemişse öğrenme tarihinden itibaren 30 gün içinde yapması icap eder⁴⁷.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurulardan idari yargı alanında başvurunun süresinde yapılmaması nedeniyle bölüm aşamasında 1, komisyon aşamasında da 1 olmak üzere toplam 2 başvuruda kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Mahkemece bölüm tarafından incelenen başvuruda haklı mazeret kavramını irdelenmiştir. Söz konusu başvuruda başvuru, 7/11/2012 tarihinde nihai yargı kararının avukatına tebliğ edildiğini ve karardan haberdar olmadığını, bunun yanında 10/10/2012/ ila 11/12/2012 tarihleri arasında bağlı bulunduğu işverene ait Eskişehir’de yapılması gereken işler için görevlendirildiğini ve buna ilişkin belgeyi bireysel başvuru formu ekinde sunduğunu, bu sebeple durumunun haklı mazeret kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, mazeretinin kalktığı andan itibaren onbeş gün içinde başvurusunu yaptığını belirtmiştir. Mahkeme başvuru alanın anılan tarihler arasında Eskişehir’de çalışıyor ve iş sahasından ayrılamıyor olması bireysel başvuru yapmasını engeller nitelikte bir husus olmadığını belirterek bunun haklı mazeret olarak değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle başvuru alanın ileri sürdüğü mazereti haklı bulmamıştır. 7201 sayılı Kanun’un 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılacağı ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlayacağı ve nihai kararın da 7/11/2012 tarihinde tebliğ edilmesi nedeniyle başvuru alanın bu tarihten itibaren en son 7/12/2012 tarihine kadar başvuru yapılması gerekirken, 12/12/2012 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle başvuruyu “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez bularak reddetmiştir⁴⁸.

2.2.6. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Nedeniyle Verilen Kabul Edilemezlik Kararları

6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki hükme göre Anayasa Mahkemesi, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması

⁴⁷ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Sinan ÇINAR, “İdari Yargı Mercilerince Verilen Kararlara Karşı Yapılan Başvurularda Başvuru Süresi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y.28, S.118, Mayıs-Haziran 2015, s.51-98, Hüseyin EKİNCİ-Ali BAHADIR, “Altı Ay Kuralı” *Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)*, Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013,s.128-151., Hakan ATASOY, a.g.e, s- 231-243, bu konuda kararlar için bkz. Mustafa BAYSAL, “30 Günlük Süre Kuralı”, *Kabul Edilebilirlik Kriterleri*, s.6-22.

⁴⁸ Bkz. Anayasa Mahkemesinin 12/2/2013 tarih ve B. No.2012/1075 sayılı kararı.

sı veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvuruçunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvurular hakkında kabul edilemezlik kararı verebilir.

Anayasa Mahkemesi hangi hallerde açıkça dayanaktan yoksunluğa karar verileceğini AİHM'in kriterlerini de esas alarak idari yargı alanında yapılan bir başvuruda karara bağlamıştır. Buna göre Mahkeme dört ana nedene dayalı olarak kabul edilemezlik kararı verebilir. Bu başvurular; Başvuruçunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olan ya da temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurulardır⁴⁹.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurulardan idari yargı alanında açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle bölüm tarafından 5 başvuruda kabul edilemezlik kararı verilmiştir⁵⁰. Bu başvurulardan B. No.2012/1105 sayılı başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, B.No:2012/665 sayılı başvuruda ise temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğunun açık olduğu tespit edilmiş olup, diğer başvurularda ise birden fazla nedene dayalı olarak açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinde idari yargı alanında 2012 yılında yapılan başvurulardan komisyon aşamasında verilen kabul edilemezlik kararlarından ilk sırada zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle, ikinci sırada da açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle verilen kararlar yer almaktadır. Bu kapsamda mahkeme 39 başvuruda açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Bu nedenle verilen kabul edilemezlik kararı en çok AYİM kararlarına ilişkin olup, bu kararlar 926 sayı-

49 Açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle verilen ilk karar 13/6/2013 tarihli 2012/665 numaralı başvuru numaralı karar olup, bu kararın özellikle 19. ve 20.paragraflarında yukarıda belirtilen hususlara yer verilmiştir. Bu konudaki geniş bilgi için bkz. Cüneyt DURMAZ, "Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Kriterleri" **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013, s. 225-245., Mehmet ÖNCÜ, "Bireysel Başvuruların AİHM Tarafından İncelenmesi ve Dördüncü Derece Türünden Şikâyetler", **Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan**, (Editör; Alparslan Altan vd.),Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2012- s.398-402.,Bülent ALGAN, "Bireysel Başvurularda "Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" Kriterinin Anayasa Mahkemesi Tarafından Yorumu ve Uygulanması", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1944/20356.pdf>. (Erişim tarihi: 1/5/2015)., Hakan ATASOY, **a.g.e.**, s.197-231., Özcan ÖZBEY, **a.g.e.**, s. 362-374., bu konuda kararlar için bkz. Metin EFE, Abdullah ÇELİK, "Açıkça Dayanaktan Yoksunluk", **Kabul Edilebilirlik Kriterleri.**, s.142-243.

50 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/606 sayılı kararı, 13/6/2013 tarih ve B. No. 2012/665 sayılı kararı, 21/11/2013 tarih ve B. No. 2012/1061 sayılı kararı, 17/7/2014 tarih ve B. No. 2012/1105 sayılı kararı, 30/12/2014 tarih ve B. No. 2012/1268 sayılı kararı.

lı Kanun'un geçici 32. maddesinden kaynaklanan ihtilaflar ve geçici görev yolluğu ödenmemesi nedeniyle yapılan başvurularda yoğunlaşmıştır.

2.2.7. Birden Fazla Kabul Edilemezlik Nedenine Dayalı Olarak Verilen Kararlar

Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularda bazen başvuru bir den fazla konuya ilişkin ihlal iddiası ileri sürebilmekte veya başvuru konusu yapılan işlemin önceki safhasına ilişkin bir işlemi ya da idari işlemle bağlantılı ceza yargılamasına ilişkin kararı başvuruya konu edebilmektedirler. Bu kapsamda yapılan incelemede de bir başvuruda birden fazla kabul edilemezlik kararı verilebilmektedir.

2012 yılında idari yargı alanında yapılan başvurulardan bölüm tarafından yapılan incelemede ihlal kararı veya ihlal edilmediğine ilişkin karar ile birlikte kabul edilemezlik kararı verilmekle birlikte birden fazla nedene dayalı olarak ta kabul edilemezlik kararı da verilmiştir. Bu kapsamda bölüm tarafından birden fazla nedene dayalı olarak verilen 12 kabul edilemezlik kararı bulunmaktadır. Komisyon aşamasında da 48 başvuru birden fazla kabul edilemezlik nedenine dayalı olarak reddedilmiştir.

Bu kapsamda bölümler tarafından verilen kararların çoğu AYİM kararlarına karşı yapılmış başvurularda ilişkin olup, 8 başvuru 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden kaynaklı ihtilaflarda verilmiştir. Söz konusu başvurularda başvuru göreve iade talebinin reddi üzerine açılan davaların AYİM tarafından reddi üzerine başvuru yapmaktadırlar. Bu başvurularda hem iade talebinin reddine ilişkin kararlarda AYİM'in yapısı itibariyle bağımsız ve tarafsız olmadığı, başvuru görüşünün tebliğ edilmediği, verilen kararlara karşı temyiz imkânının olmadığı, karar düzeltme para cezasına hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekle birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişkilerinin kesilmesine ilişkin işlemlerin de hak ihlaline sebebiyet verdiklerinden bahisle başvuruya konu yaptıkları ve bu işlemler yönünden de zaman bakımından yetkisizlik, temyiz imkânının olmamasına ilişkin şikâyetler yönünden konu bakımından yetkisizlik, diğer şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi ya da açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararları verildiği görülmektedir⁵¹.

Anayasa Mahkemesine iade ve mahsup talebinin reddi üzerine yapı-

⁵¹ Bkz. Anayasa Mahkemesinin 16/4/2014 tarih ve B. No. 2012/649 sayılı kararı., 6/5/2015 tarih ve B. No. 2012/659 sayılı kararı., 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/744 sayılı kararı., 25/3/2015 tarih ve B. No. 2012/921 sayılı kararı., 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/1096 sayılı kararı., 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/1097 sayılı kararı., 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/1180 sayılı kararı., 20/2/2014 tarih ve B. No. 2012/1263 sayılı kararı.

lan başvuruda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle ve açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir⁵². Mahkeme yine mobbing mağduru başvurucunun şikayette bulunduğu kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmemesi ve bu karara yapılan itirazın reddi sonucu yapılan başvuruda konu bakımından yetkisizlik ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir⁵³. Yine başvurucu avukat tarafından hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına karşı yapılan başvuruda başvuru yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir⁵⁴. Bir başka başvuru ise TODAİE programına katılmasına izin verilmemesi üzerine yapılmış olup, söz konusu başvuruda da Mahkeme konu bakımından yetkisizlik ve açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir⁵⁵.

2.2.8. Düşme Kararı

6216 Sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasında; Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verileceği, hükme bağlanmış olup hangi hallerde düşme kararı verileceği Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre Anayasa mahkemesi feragat nedeniyle⁵⁶, başvurunun takipsiz bırakılması durumunda⁵⁷, ihlalin sonuçlarının ortadan kalkması halinde⁵⁸, başvurucunun mağduriyet statüsünü kaybetmesi durumunda⁵⁹, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini gerektiren bir nedenin kalmaması⁶⁰ nedenlerine dayalı olarak düşme kararları vermiştir.

Bu kuralın istisnası İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre Bölümler ya da Komisyonlar; 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam etmesi imkân dâhilindedir⁶¹.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurulardan hukuk ve

-
- 52 Anayasa Mahkemesinin 20/6/2014 tarih ve B. No. 2013/1123 sayılı kararı.
 53 Anayasa Mahkemesinin 17/7/2014 tarih ve B. No. 2013/1213 sayılı kararı.
 54 Anayasa Mahkemesinin 19/11/2014 tarih ve B. No. 2012/1238 sayılı kararı.
 55 Anayasa Mahkemesinin 17/9/2013 tarih ve B. No. 2012/1334 sayılı kararı.
 56 Anayasa Mahkemesinin 26/6/2014 tarih ve B. No. 2013/1210 sayılı kararı ve Anayasa Mahkemesinin 12/4/2013 tarih ve B. No. 2012/160 sayılı kararı (k.k.)
 57 Anayasa Mahkemesinin 8/9/2014 tarih ve B. No. 2013/9322 sayılı kararı.
 58 Anayasa Mahkemesinin 18/9/2014 tarih ve B. No. 2013/7087 sayılı kararı.
 59 Anayasa Mahkemesinin 18/9/2014 tarih ve B. No. 2012/1000 sayılı kararı.
 60 Anayasa Mahkemesinin 16/7/2014 tarih ve B. No. 2014/923 sayılı kararı.
 61 Bu konudaki geniş bilgi için bkz. Hakan ATASOY, a.g.e., s.42-43., Bu konudaki kararlar için bkz. Musa SAĞLAM, "Düşme", *Kabul Edilebilirlik Kriterleri*, s.250-259.

idari yargı alanında yapılan iki başvuruda feragat nedeniyle düşme kararı verilmiş⁶², ceza alanında yapılan iki başvurudan birisinde “*incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış olması*” nedeniyle düşme kararı⁶³ diğeri ise mağduriyet statüsünün kaybı nedeniyle düşme kararı⁶⁴ verilmiştir.

İdari yargı alanında 2012 yılında yapılan başvurulardan ise sadece 1 başvuruda başvuru alanının başvuru alanından feragat etmesi nedeniyle düşme kararı verilmiş bulunmamaktadır⁶⁵.

2.2.9. Disiplin Para Cezası Kararı

6216 Sayılı Kanun’un 51. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvuru alanları aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebileceği, kurala bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi 2012 yılından günümüze kadar bireysel başvuruda iki nedene dayalı olarak disiplin para cezasına karar vermiştir. Bunlardan ilki, 6384 sayılı Kanun ile kurulan tazminat komisyonuna başvuru alanının müracaat etmesine ve komisyon tarafından kendisine tazminat ödenmesine karar vermesine rağmen bu durumu Anayasa mahkemesine bildirilmemesi nedeniyle vermiştir⁶⁶. İkincisinde de başvuru vekilinin ölen müvekkili adına başvuru yapıldığının tespit edilmesi nedeniyle vermiştir⁶⁷. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararlarının oldukça sınırlı olması nedeniyle konu hakkında farklı uygulamaları AİHM içtihadında bulmak mümkündür⁶⁸.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurularda ve idari yargı alanında yapılan başvurularda disiplin para cezasına hükmedilen bir karar verilmemiştir.

62 Anayasa Mahkemesinin 12/2/2013 tarih ve B. No. 2012/69 sayılı kararı ve Anayasa Mahkemesinin 12/4/2013 tarih ve B. No. 2012/160 sayılı kararı (k.k.)

63 Anayasa Mahkemesinin 16/10/2014 tarih ve B. No. 2012/751 sayılı kararı.

64 Anayasa Mahkemesinin 18/9/2014 tarih ve B. No. 2012/1000 sayılı kararı.

65 Anayasa Mahkemesinin 12/4/2013 tarih ve B. No. 2012/160 sayılı kararı (k.k.)

66 Anayasa Mahkemesinin 18/9/2014 tarih ve B. No. 2013/7087 sayılı kararı.

67 Anayasa Mahkemesinin 5/11/2014 tarih ve B. No. 2013/6140 sayılı kararı.

68 Bu konu hakkında detaylı bilgi ve açıklamalar için bkz. Hakan ATASOY, a.g.e., s.270-284, Hüseyin EKİNCİ, a.g.m., **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör; Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013, s-157-162, Musa SAĞLAM, “Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması”, **Kabul Edilebilirlik Kriterleri**, s.244-246.

2.3. BÖLÜMLERDE VERİLEN KARARLAR

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda ilkesel nitelikteki kabul edilemezlik kararları, esasa ilişkin yapılan inceleme sonucu verilen ihlal kararları veya bir hakkın ihlal edilmediğine ilişkin kararlar bölümler tarafından yapılan inceleme sonucu verilmektedir⁶⁹. Bununla birlikte tedbir talepli dosyalar hakkında tedbir talebinin kabulüne veya reddine ilişkin kararlar da bölümler tarafından karara bağlanmaktadır. Bu çalışma hazırladığı döneme kadar verilmemiş olmakla birlikte, Bölümler; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 75. maddesindeki hükme istinaden bir başvurunun yapısal bir sorundan kaynaklandığını ve bu sorunun başka başvurulara da yol açtığını, bu sorunun başka başvurulara da sebebiyet vereceğini tespit etmeleri durumunda pilot karar usulünün uygulanmasına karar verebilirler⁷⁰. Bu usul AİHM tarafından etkili bir şekilde uygulanmakta olup mahkeme ihlalin oluşmadan önlenmesi, iş yükünün azaltılması, gereksiz yere tazminat ödenmesinin önüne geçilmesi bakımından bu yolu aktif bir mekanizma olarak kullanılmaktadır⁷¹. Yine bölümler tarafından henüz verilmiş bir karar bulunmamakla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvuruçunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular hakkında kabul edilemezlik kararları vermelerine imkân bulunmaktadır.

2.3.1. Tedbir Talepli Dosyalarda Verilen Kararlar

6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (5) numaralı fıkrasında Anayasa Mahkemesinin başvuruçunun temel bir hakkının korunmasını gerekli görüldüğü hallerde başvuruçunun talebi veya Anayasa Mahkemesince

69 Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda vereceği kararlar hakkında detaylı bilgi ve açıklamalar için bkz. Özcan ÖZBEY, a.g.e., s. 406- 437.

70 Bu konuda kapsamlı bilgi ve açıklamalar için bkz. Hakan ATASOY, a.g.e., s.43-44.

71 Örneğin AHİM Ümmühan Kaplan/Türkiye, (Başvuru No. 24240/07), kararı ile makul sürede yargılama konusunda ülkemizde yapısal bir sorun bulunduğu, bu sorunun çözümü için iç hukukta etkili bir mekanizma oluşturulması gerektiği tespitinde bulunması sonucu ülkemizde Adalet Bakanlığı bünyesinde tazminat komisyonu kurulmuş bu konuda yapılan ve AİHM önünde derdest 3600 başvuruyu karara bağlamıştır. Makul sürede yargılanma konusu sadece AİHM önündeki dosyalarla sınırlı değildir. Bu sorun halen kronik şekilde devam etmekte olup, bu sorunun makul sürede yargılama hakkından mahrum bırakılan kişilere tazminat ödemekle giderilmesi mümkün değildir. Bu sorun yeni suçların işlenmesi başta olmak üzere yeni sorunları doğurmakta, bireylerin adalete olan güveni zedelenmektedir. Bu nedenle başta yasama ve yürütme organları olmak üzere sorunun çözümü için gerekli düzenleme ve uygulamaların yapılması, yargı organlarının da makul sürede karar verecek çareler üretmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinde bölümler aşamasındaki dosyaların yarısına yakını makul süre şikâyetinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin de tazminat mahkemesine dönüşmemesi ve iş yükü altında ezilmemesi için AHİM gibi pilot karar usulünü uygulayarak yasama ve yürütme organın harekete geçirmesi gerektiği düşünülmektedir.

re'sen karar verebileceği hükme bağlanmış ve konu hakkında ayrıntılı düzenlemelere Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesinde yer verilmiştir⁷².

Tedbir kararı temel hakların korunması amacıyla getirilmiş bir mekanizmadır. Bir başvuruda tedbir kararı verilmesi, o başvurunun kabul edilebilir olduğu veya bir hakkın ihlal edildiği sonucunu doğurmaz. Başvurunun incelenmesi sonucu kabul edilemezlik kararı verilmesi veya bir hakkın ihlal edilmediğine karar verilmesi de mümkündür⁷³.

Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularda pek çok tedbir talebinde bulunulmuştur. Bu başvuruların çoğu tedbir şartlarını taşımadığı için incelenmemiştir. Bununla birlikte mahkeme verdiği kabul edilemezlik kararlarında hem başvuruçunun bu talebine yer vermemiş hem de bu talebi karşılayarak niçin inceleme yapmadığına veya talebinin reddedildiğine ilişkin bir gerekçeye yer verilmemiştir.

Mahkemenin 2012 yılında gerek idari yargı alanında gerekse diğer alanlarda yapılmış başvurularda tedbire ilişkin verdiği bir kabul veya ret karar bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi 2012 yılından günümüze kadar yapılan başvurulardan 2 başvuruda sağlık nedeniyle⁷⁴ 2 başvuruda da sınır dışı edilmesi halinde kötü muamelede bulunulacağı ya da yaşam hakkının tehlikeye düşeceği gerekçesiyle tedbir talebinin kabulüne⁷⁵ karar vermiştir. Bununla birlikte sınır dışı edilmesi halinde kötü muamelede bulunulacağı ya da yaşam hakkının tehlikeye düşeceği iddiasında bulunan 7 başvuruda ise

72 Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesine aşağıda yer verilmiştir.

"Tedbir kararı"

MADDE 73- (1) Başvuruçunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğunun anlaşılması üzerine, Bölümlerce esas inceleme aşamasında gerekli tedbirlere resen veya başvuruçunun talebi üzerine karar verilebilir.

(2) İncelenen başvurulara ilişkin olarak; resen ya da başvuruçunun talebi üzerine dosyanın esası hakkında karar verilmeden önce, tedbir kararına başvurulmaması hâlinde başvuruçunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğunun anlaşılması üzerine, Komisyonlarca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesi derhâl yapılarak, tedbir hususunu da karara bağlamak üzere başvuru, ilgili Bölüme gönderilir.

(3) Bölüm, tedbire karar vermesi hâlinde gereğinin ifası için bunu ilgili kişi ve kurumlara bildirir.

(4) Tedbir kararı verilen başvurunun esası hakkındaki kararın en geç altı ay içinde verilmesi gerekir. Tedbirin devamı konusunda yeni bir karar alınmadığında, başvuruçunun hakkının ihlal edilmediğine ya da başvurunun düşmesine karar verildiği durumlarda tedbir kararı kendiliğinden kalkar."

73 Musa SAĞLAM, "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Tedbir Kararı", **HUKAB Dergisi**, Nisan- Haziran 2013, Sayı:5, s.54.

74 Anayasa Mahkemesinin 20/2/2014 tarih ve B. No.2014/648 sayılı kararı, 24/4/2015 tarih ve B. No. 2015/2418 sayılı kararı.

75 Anayasa Mahkemesinin 30/12/2013 tarih ve B.No.2013/9673 sayılı kararı, 10/12/2014 tarih ve B.No: 2014/19101 sayılı kararı.

mahkeme şartları oluşmadığı için tedbir talebinin reddine⁷⁶ karar vermiştir.

2.3.2. İhlal Kararları

6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; Anayasa Mahkemesince bireysel başvuruda esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verileceği hükme bağlanmış olup, maddenin devamında mahkemenin ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedeceği, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği kurala bağlanmıştır.

Söz konusu maddenin (2) numaralı fıkrasında da karar sonucu verilecek hükümlerin neler olduğu sıralanmıştır. Buna göre; tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği belirtilmiş, ancak yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde ise başvuru lehine tazminata hükmedilebileceği veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebileceği, hükme bağlanmıştır. Anayasa Mahkemesinin kararı üzerine yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar vereceği de bu maddede hükme bağlanmıştır⁷⁷.

Anayasa Mahkemesi 2012 yılında gerek idari yargı alanında yapılmış başvurulardan 14 tanesinde ihlal kararı vermiştir. Bu kararlardan B. No.2012/775, 2012/1071 ve 2012/1099, 2012/1258 sayılı başvuruların kararları henüz yayımlanmamış diğerleri ise yayımlanmıştır.

Bu kararlardan 9'u AYİM, 2'si BİM ve 3'ü İdare Mahkemesi (İM) kararlarına karşı yapılan başvurularda verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin AYİM kararlarından üçünde davanın ıslahı müessesesinin idari yargıda olmaması nedeniyle açılan tazminat davalarında reddedilen tazminat miktarı üzerinden 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca başvuru aleyhine hükmedilen nisbi vekâlet ücretinin Anayasanın 36. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinden bahisle

⁷⁶ Anayasa Mahkemesinin 30/12/2013 tarih ve B.No.2013/1243 sayılı kararı, 6/9/2013 tarih ve B.No.2013/6782 sayılı kararı, 5/12/2014 tarih ve B. No.2014/19023 sayılı kararı, 31/12/2014 tarih ve B.No. 2014/19506 sayılı kararı, 31/12/2014 tarih ve B. No.2014/19690 sayılı kararı, 16/1/2015 tarih ve B. No.2015/508 sayılı kararı, 19/1/2015 tarih ve B.No.2014/509 sayılı kararı.

⁷⁷ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Özcan ÖZBEY, a.g.e., s. 407- 437.

verilmiştir⁷⁸.

Mahkeme yine iki başvuruda AYİM kararlarının gerekçelerinde zama-naşımı ve beraat kararıyla sonuçlanan ceza davalarına atıfta bulunarak suçluluğu mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucuların yargıla-maya konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancını yansıttığı gerekçe-siyle Anayasa'nın 38. maddesinin (4) numaralı fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir⁷⁹.

Anayasa Mahkemesi bir başka başvuruda dava konusu işlemin tebliği üzerine başvurucunun süresinde dava açmasına rağmen AYİM'in başvuru-cunun söz konusu işlemin internet üzerinden tebellüğ ettiği ve atama işlemi ile ilgili olarak tayin dairesindeki subaylarla görüştüğünden bahis-le davayı süre aşımı nedeniyle reddetmesini, AYİM'in açık olan bir kanun hükmünü olağanın dışında ve oldukça esnek yorumlaması suretiyle başvuru-cunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir⁸⁰.

Mahkeme bir başka başvuru tarafından başvuru formunda hukuki güvenlik, kazanılmış haklara saygı ilkelerinin ihlal iddiasını irdeleyerek başvurucunun tasnifi ile bağlı kalmayarak ihlal iddiasının mahkeme kararının adil olmadığına ilişkin olduğu yönünde hukuki tasnif yaparak verdiği bir başka başvuruda da AYİM'in bir kanun hükmünü yorumlamasını öngörülemez nitelikte ve bariz takdir hatası içerdiğinden bahisle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir⁸¹.

Anayasa Mahkemesi 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden kaynaklanan iki başvuruda AYİM tarafından gizlilik dereceli belgelerin, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması veya benzeri haklı görülebilecek hususlar nedeniyle başvurucuların incelemesine açılmadığını ortaya koyacak hiçbir argümanın ortaya konulmadığı, anılan belgelerin başvurucuların incelemesine açılıp açılmayacağına ilişkin herhangi bir karar da alınmadığı ve bu belgelerden başvurucuların haberdar edilmediği görülmekle olayda, davalı idare tarafından sunulan ve AYİM kararında hükme esas alınan gizlilik dereceli belgelere karşı başvuruculara savunma yapma imkânı verilmemesi nedeniyle başvurucuların silah-ların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir⁸².

78 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 7/11/2013 tarih ve B. No.2012/791 sayılı kararı, 23/7/2014 tarih ve B. No. 2012/1052 sayılı kararı ve 19/11/2014 tarih ve B. No.2012/1258 sayılı kararı.

79 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 7/11/2013 tarih ve B. No.2012/998 sayılı kararı, 12/3/2015 tarih ve B. No. 2012/584 sayılı kararı.

80 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 7/11/2013 tarih ve B. No.2012/660 sayılı kararı.

81 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 19/12/2013 tarih ve B. No.2012/989 sayılı kararı.

82 Anayasa Mahkemesinin 6/5/2015 tarih ve B. No.2012/775 sayılı kararı, 6/5/2015 tarih ve B.

Anayasa Mahkemesinin BİM kararlarından kaynaklı iki ihlal kararı da 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un uygulamasından kaynaklanmıştır. Başvurucular 23/10/2011 tarihinde Van ilinde meydana gelen depremde yakınlarını kaybetmişlerdir. Olay hakkında başlatılan soruşturma sonucunda Van Cumhuriyet Başsavcılığı Van Valisi ve Afet ve Acil İşler Daire Başkanlığı (AFAD) görevlileri hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca görevsizlik kararı vererek ilgililer hakkındaki soruşturma dosyasını Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmesi üzerine başvurucular bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi 24 kişinin ölümü ile sonuçlanan bir olay hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca etkili ve caydırıcı bir soruşturma yürütülmeden işleme koymama kararı verildiği ve Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının usulü boyutunun ihlal edildiğine karar vermiş ve mahkeme başvuruculara 20.000.TL manevi tazminat ödenmesinin yanı sıra kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine hükmetmiştir⁸³.

Anayasa Mahkemesi idare mahkemesi kararlarından kaynaklı üç başvuruda da ihlal kararı vermiştir. Bu başvurulardan ilkinde başvuru hakkında idare tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 4733 sayılı Kanun'a aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle 5.723,00 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza kesinleşmiştir. Söz konusu ceza henüz para cezası infaz edilmeden, başvurusunun anılan eylemiyle ilgili kanun hükmünde yapılan değişiklik ile idari para cezası miktarı 250,00 TL olarak belirlenmiş ve başvuru da lehe olan değişikliğin uygulanmasını talep etmiş, ancak bu talebi reddedilmiştir. Anılan işlemin iptali istemiyle açılan dava reddedilmiş bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesine yaptığı başvurunun reddi sonucunda bireysel başvuruda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurusunun eylemine uyan kanun hükmünde yapılan lehe değişikliğin başvurucaya uygulanması gerekirken, bu yöndeki talebinin reddedilmiş olması Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" ile bağdaşmadığı gerekçesiyle lehe kanun hükmünün uygulanmamasından dolayı Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir⁸⁴.

No.2012/1099 sayılı kararı.

83 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 17/9/2013 tarih ve B. No.2012/752 sayılı kararı, 7/11/2013 tarih ve B. No.2012/850 sayılı kararı.

84 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2014 tarih ve B. No.2012/731 sayılı kararı.

Mahkeme 2002 yılında idari yargıda açılan davanın derdest olduğu ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle yapılan ikinci başvuruda başvuru yapıldığı tarihe göre 11 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığından bahisle Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir⁸⁵.

Anayasa Mahkemesi üçüncü başvuruda ise adli tatilin sona erdiği günü irdelemiş ve ihlal kararı vermiştir. Olayda başvurucu aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen karar, 15/7/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu sürenin son gününün ara vermeye rastlaması nedeniyle 12/9/2008 tarihinde temyiz dilekçesi vermiştir. Danıştay 12. Dairesi ara vermenin son gününün 4 Eylül olduğu, sürenin yedi gün uzaması nedeniyle temyiz talebinin en geç 11 Eylülde yapılması gerektiği gerekçesiyle temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de reddedilmiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun 21/1/2009 tarih ve E.2008/14-831, K.2009/3 sayılı kararında ise; adli tatilin son gününün 5 Eylül olduğu, sürenin son gününün adli tatile rastlaması halinde sürenin adi tatilin bitiminden itibaren yedi gün uzayacağı, bu durumda sürenin son gününün 12 Eylül olacağına karar verilmiştir. Adli tatilin bitiş tarihine ilişkin olarak verilen Danıştay kararları ve Yargıtay HGK kararları birlikte değerlendirildiğinde idari yargı kolunda adli tatilin sona erdiği tarihe ilişkin, başvurucuların davranışını ona göre düzenleyebileceği öngörülebilir bir yaklaşım ortaya konulmadığı ve adli tatilin sona erdiği tarih 4 Eylül kabul edilerek, sürenin sona erdiği tarihin adli tatile rastlaması nedeniyle adli tatilin bitiminden itibaren yedi gün uzatılarak 11 Eylül tarihinde yapılan temyiz başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir⁸⁶.

2.3.3. Bir Hakkın İhlal Edilmediğine İlişkin Kararlar

Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hükme göre bir başvuruyu kabul edilebilir bulursa esas incelemesine tabi tutar, bu inceleme sonucu bir ihlal bulunmazsa başvurucunun hakkının ihlal edilmediğine karar verir.

Anayasa Mahkemesi 2012 yılında gerek idari yargı alanında yapılmış başvurulardan 2 tanesinde ihlal olmadığına dair karar vermiştir.

Bu konuda yapılan başvurulardan ikisi de uzman erbaş olan başvuru-

85 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 7/11/2013 tarih ve B. No.2012/1198 sayılı kararı.

86 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 11/3/2015 tarih ve B. No.2012/1071 sayılı kararı.

cuların sözleşmelerinin feshi üzerine açtıkları davaların AYİM tarafından reddi üzerine yapılmıştır. Başvurucular, Türk Silahlı Kuvvetlerinde sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yapmakta iken sözleşmelerinin hukuka aykırı olarak feshedildiğini, bu işlemlerin iptali istemiyle açtıkları davalardan da sonuç alamadıklarını belirterek masumiyet karinesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Başvuru konusu olayda; başvurucuların, gizlilik dereceli belgelerin tebliğ edilmediğine ilişkin şikâyetleri yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”, nedeniyle yargılama sonucu takdir olunan 2.400,00 TL maktu vekalet ücretinin mahkemeye erişim hakkını engellediği, başvuru ve raporör görüşünün kendilerine tebliğ edilmediği iddiaları yönünden de başvuruların “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle kabul edilemez bularak reddetmiştir.

Başvurucuların masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları kabul edilebilir bulunarak bu konuda esas yönünden inceleme yapılmıştır. Başvurucular, haklarında açılan soruşturmalar devam ederken sözleşmelerinin feshedilmesinin ve fesih işlemlerine karşı açtıkları davaların reddedilmesinin Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenen masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

Mahkemece yapılan inceleme sonucu aynı olay nedeniyle aynı iddialarla yapılan her iki başvuruda da : “Başvuru ve ekindeki belgelerin incelenmesinden, başvuranın sözleşmesinin feshiyle sonuçlanan idari işleme paralel olarak yürütülmüş ve sonuçlandırılmış ayrı bir ceza soruşturması olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruşturma, başvuranın ilk ifadesinin “tanık” sıfatıyla alınması sebebiyle, yalan tanıklık suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sonuçlandırılmıştır. İdari işlemin esas dayanağı ise başvuranın bir gün arayla vermiş olduğu iki ifadeden ilkidir. Buna göre, idari işlem ile adli soruşturma birbirinden ayrı yürütülmüştür. Başvuranın sözleşmesinin adli soruşturma tamamlanmadan feshedilmiş olması da bu sonucu teyit etmektedir.

Askeri disiplin gerekleri dikkate alındığında masumiyet karinesinin disiplin hukukunun uygulanabilmesi için mutlaka ceza davalarının sonucunun beklenmesini gerektirdiği söylenemez. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

Somut olayda, başvuran hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilirken, başvuranın ilk ifadesinin tanık sıfatıyla alınmadığı tespitine dayanılmıştır.

Ceza soruşturması açısından bu durum suçun unsurları itibariyle oluşmasına engel teşkil ettiğinden kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmesini gerektirmiştir. AYİM ise ayırma işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna varırken, ceza soruşturması sonucundaki karara değil, fakat disiplin hukukunun aradığı ve ceza soruşturmasından farklı ilkelere bağlı kıstasları kullanmıştır (bkz. §13).

AYİM'e göre, jandarma sınıfından olan başvuruçunun, suç ve suçlularla mücadelede temel görevi iken, adam öldürme gibi ciddi bir suç nedeniyle yürütülen soruşturmayı ilk başta yanlış yönlendirip bildiklerini anlatmayarak faili koruma gayreti içine girmesi hiçbir şekilde kabul edilemez. Başvuruçunun son üç ayda almış olduğu disiplin cezalarıyla birlikte bu tutumu, kendisinden istifade edilmesine ve kamu hizmetine devamına imkân bırakmaması nedeniyle, tesis edilen fesih hukuka uygundur. İşlemden ayrıca kişi yararı ile kamu yararı arasındaki denge gözetilmiştir.

Görüldüğü üzere Mahkeme, ayırma işleminin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varırken, başvuruçunun cinayet olayı ile ilgili olarak bir gün arayla vermiş olduğu ifadeler ile son üç ayda almış olduğu toplam üç disiplin suçunu/tecavüzünü dikkate almış, bunların dışında gizli-açık başkaca bir nedene dayanmamıştır.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvuruçunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır." gerekçelerine yer verilerek başvuruçuların haklarının ihlal edilmediğine karar vermiştir⁸⁷.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında (23/9/2012 tarihinden 31/12/2012 tarihine kadar) toplam 1342 başvuru yapılmıştır. Bu dönemde yapılan başvuruların çoğu zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle sonuçlanmış ise de anılan dönemde yapılan başvurularda farklı kabul edilemezlik nedenlerine ilişkin ilke kararları mahiyetinde kararlar, idari ret kararları, adli yardım talebinin kabulü veya reddine ilişkin kararlar, düşme gibi usule ilişkin kararlar ile esasa ilişkin ihlal veya ihlal olmadığına dair kararlar da verilmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarih itibariyle Anayasa Mahkemesine 2012 yılında yapılan başvurulardan 1'i hariç hepsi karara bağlanmıştır.

Mahkemeye idari yargı alanında bu dönemde yapılan 273 başvurudan 46'sı bölüm tarafından incelenmiş, 16 başvuru kabul edilebilir bulunarak esas incelemesine tabi tutulmuştur. Söz konusu başvurulardan 14'ü hakkında ihlal kararı, 2 başvuruda ise bir hakkın ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Bu kapsamda ihlal kararı verilen 14 başvurudan 9'u Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) kararından 3'ü İdare Mahkemesi (İM)

⁸⁷ Anayasa Mahkemesinin 6/2/2014 tarih ve B. No. 2012/574 ve 8/5/2014 tarih ve B. No. 2012/575 sayılı kararları.

2'si de Bölge İdare Mahkemesi (BİM) kararından kaynaklanmıştır. Bu dönemde verilen kararlarda; genellikle adil yargılanma hakkı, yaşam hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve masumiyet karinesi ile silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama haklarına ilişkin inceleme yapıldığı görülmüştür.

İdari yargı alanında 2012 yılında yapılan 273 başvurunun incelenmesinden; Komisyon ve Bölümlerde verilen kabul edilemezlik kararlarının yaklaşık olarak yarısına yakınının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle verildiği tespit edilmiştir. Bu konudaki ikinci sırada birden fazla kabul edilemezlik, üçüncü sırada ise açıkça dayanaktan yoksunluk nedenine dayalı olarak kabul edilemezlik kararlarının verildiği saptanmıştır.

Bu dönemde idari yargı alanında yapılan başvuruların bireysel başvuru bürosu tarafından ön incelemesi sonucu idari nitelikte sadece 1 başvuruda birleştirme kararı verildiği, ayırma ve kayıt kapama kararı verilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte başvuruların ön incelenmesi sonucu 21 başvuruda idari ret kararı verildiği saptanmıştır. Bu sayı oransal olarak ceza ve hukuk alanında yapılan başvurulara kıyasla oldukça iyidir. Yani idari yargı alanında yapılan başvurularda hukuk ve ceza alanına göre daha az hata yaptıklarını söylemek mümkündür.

2012 yılında idari yargı alanında yapılan başvurulardan en çok AYİM kararları nedeniyle başvuru konusu yapıldığı tespit edilmiştir. Bu kararları daha sonra İM, BİM ve Danıştay tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların takip ettiği, en az ise Vergi Mahkemesi (VM) kararlarının başvuruya konu edildiği saptanmıştır.

Anayasa Mahkemesine 2012 yılında 1342, 2013 yılında 9897, 23 Eylül 2012 tarihinden 23 Eylül 2014 tarihlerini kapsayan iki yıllık dönemde ise toplam 26641 başvuru yapılmıştır. Mahkemeye 2012 yılında alan türü bakımından en fazla ceza alanında başvuru yapıldığı, bunu sırasıyla hukuk ve idari yargı alanına ilişkin başvuruların takip ettiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesine 2012 yılından günümüze kadar yapılan başvuruların yaklaşık 1/3'üne yakını idari yargı alanına ilişkin olup Mahkemenin önünde derdest başvuruların %10- 15'inin ön inceleme %70-%75'inin kabul edilebilirlik, %10-%15'inin ise esas aşamasında incelemesine tabi tutulacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesine 30 Nisan 2015 tarihi itibarıyla 39091 başvuru yapılmış ve bu başvuruların ancak yarısına karar verilmiş bulunmakta olup Mahkemenin ciddi bir iş yükü sorunuyla karşı karşıya olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvurulardan esas inceleme aşamasında derdest başvuruların yarısına yakınının da makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle yapılmış başvurulardan oluştuğu

görülmektedir.

Bu itibarla, Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğu göz önünde bulundurulmak suretiyle başta yasama ve yürütme organı olmak üzere insan hakkı ihlallerinin önlenmesi için tüm kamu kurumları tarafından gerekli önlemlerin alınması gereklidir. Bu kapsamda idari yargı mercilerinin de Anayasa Mahkemesinin içtihatlarını takip ederek Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmasına sebebiyet vermeden etkin bir şekilde hak ihlallerini giderici tedbirler alması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Abdullah ÇELİK, Bireysel Başvuru Kapsamında “Adli Yardım”, Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013.

Bahadır KILINÇ, “Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği”, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt:25,2008.

Bahadır YALÇINÖZ, “Bireysel Başvuruya Konu Olamayacak İşlem ve Kararlar ” Uyuşmazlık Dergisi, Cilt:2. Sayı:2. Ocak- 2014.

Bülent ALGAN, “Bireysel Başvurularda “Açıkça Dayanaktan Yoksunluk” Kriterinin Anayasa Mahkemesi Tarafından Yorumu ve Uygulanması”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1944/20356.pdf>, (Erişim tarihi: 1/5/2015).

Cüneyt DURMAZ, “Esasa İlişkin Kabul Edilemezlik Kriterleri” Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi), Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013.

Ebru KARAMAN, Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu, XII Levha Yayınları, İstanbul- 2013.

Ece GÖZTEPE, Anayasa Şikâyeti, Ankara- 1998.

Erhan TUTAL, “ Bireysel Başvurunun İşlev ve Niteliği İle Başvuru Yollarının Tüketilmesi Zorunluluğu” Haşim Kılıç’a Armağan, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015.

Hakan ATASOY, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Koşulları, Adalet Yayınevi, Ankara- 2015.

Hakan ATASOY, “Türk Hukukunda Bireysel Başvuru Yolu”, TAA, Y. 3., S.9.

Hüseyin EKİNCİ-Ali BAHADIR, “Altı Ay Kuralı” Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi), Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013.

Hüseyin EKİNCİ, “Kabul Edilemezlik Kriterleri” Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi), Editör: Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013.

Hüseyin EKİNCİ, “ Mahkemeye Erişim Hakkı Bağlamında Anayasa

Mahkemesine Bireysel Başvuru Harcı ve Adli Yardım” ,Haşim KILIÇ’a Armağan, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015.

İbrahim ÇINAR “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı ile Mahkemenin Kişi Bakımından Yargı Yetkisi Konusunda Verdiği Kararlar” Haşim Kılıç’a Armağan, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015.

İbrahim ÇINAR, “ Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesinin Yargı Yetkisi”, Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi), Editör; Dr. Musa SAĞLAM, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2013.

İbrahim ÇINAR, Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler, HUKAB Dergisi, Ocak-Mart 2013, Sayı:4.

İbrahim ÇINAR, Sinan ÇINAR, Bireysel Başvurunun Ön İnceleme Usulü, Bireysel Başvuru Bürosunun Çalışma Sistemi ile Bu Aşamada Verilen İdari Ret Kararlarının Nitelikleri ve İtiraz Aşamaları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Zehra Ayla PERKTAŞ, Özel Sayısı, Ankara- 2014.

Leyla Nur ODUNCU, “Bireysel Başvurunun Kanun Yolu İçin Dava Vekâletnamesindeki Özel Yetkinin Yer Alması Zorunluluğu” , Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII., Sayı:7, Ankara-2014.

M. Yavuz SABUNCU, Selin ESEN ARNWINE, “Türkiye İçin Anayasa Şikâyeti Modeli Türkiye’de Bireysel Başvuru Yolu” , Anayasa Yargısı, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Sayı:21.

Mehmet ÖNCÜ, “Bireysel Başvuruların AIHM Tarafından İncelenmesi ve Dördüncü Derece Türünden Şikâyetler”, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, (Editör; Alparslan Altan vd.), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2012.

Metin EFE, Abdullah ÇELİK, “Açıkça Dayanaktan Yoksunluk”, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014.

Musa SAĞLAM, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Tedbir Kararı”, HUKAB Dergisi, Nisan- Haziran 2013, Sayı:5.

Musa SAĞLAM, “Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması”, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014.

Musa SAĞLAM, “Düşme”, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr.

Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014.

Mustafa BAYSAL, “30 Günlük Süre Kuralı”, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014.

Özcan ÖZBEY, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara- 2013.

Recep KAPLAN,, “Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralı””, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2014.

Recep KAPLAN, Bireysel Başvuruda Dava Açan Belgeyle Bağlılık, Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2013.

Recep KAPLAN, “Gerilimli Bir Alan: Başvuru Yollarının Tüketilmesi”, Haşim Kılıç’a Armağan, Anayasa Mahkemesi Yayınları, (Editörler: Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN vd.), Ankara- 2015.

Serdar GÜLENER, Hasan Tuna GÖKSU, “Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri”, Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Editörler: Dr. Musa SAĞLAM, Hasan Tuna GÖKSU, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara- 2014.

Sinan ÇINAR; “İdari Yargı Mercilerince Verilen Kararlara Karşı Yapılan Başvurularda Başvuru Süresi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y.28, S.118, Mayıs-Haziran 2015.